מוסף ידיעות אחרונות

כולל:

זמנים במטבח

אופנה: שלייקעס – עמ' 18

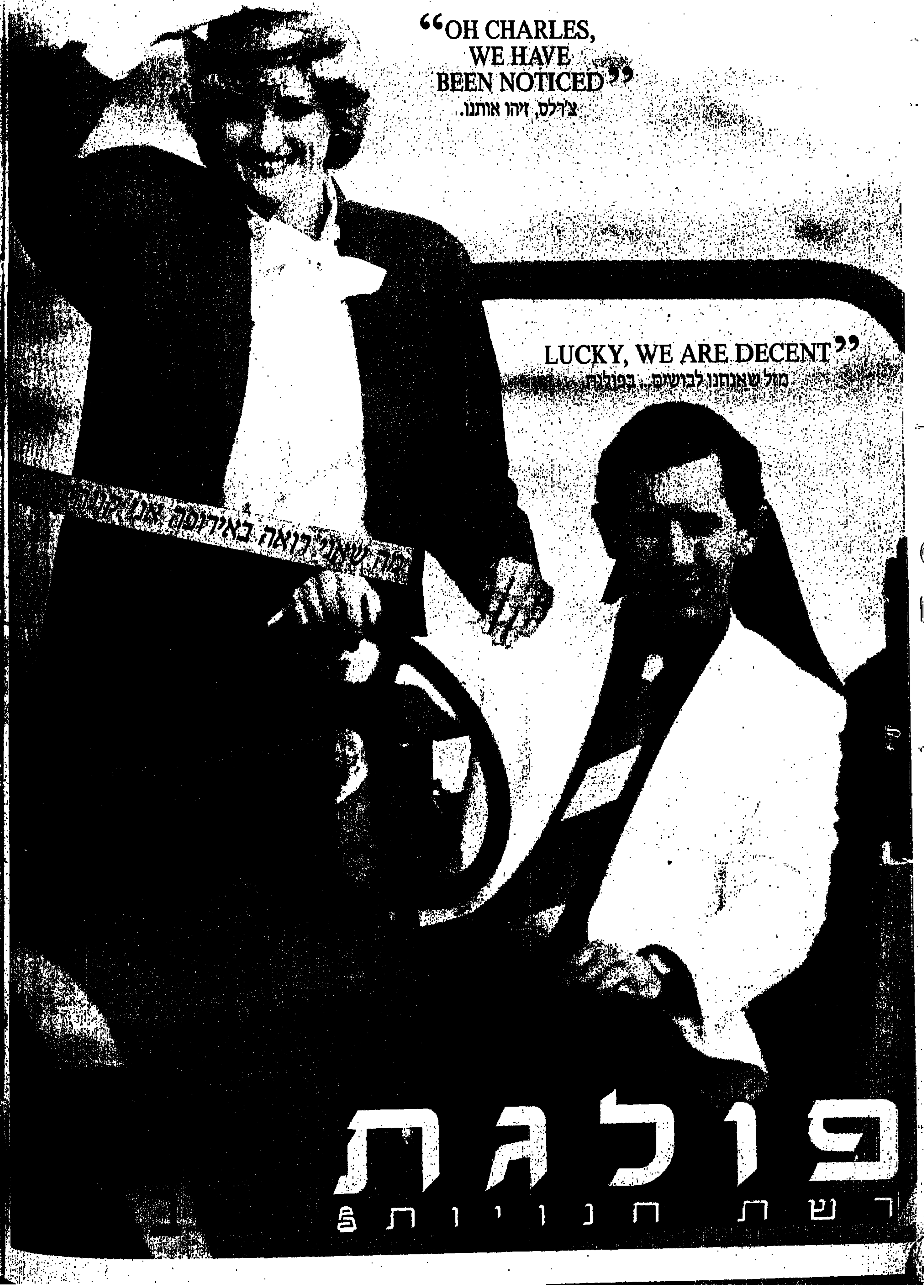

רות פייגין בחזרה לג'ונגל

רות פייגין בין דוגמנית העירום לוסי מנולסקו לבין...הרב ח"כ אברהם שפירא: יותר מדי בוהמית

מחר, יום חמישי, תיפתח בגלריה גלאי בתל־אביב, תערוכת ציוריה החמישית של האמנית רות פייגין, שהחלה את הקריירה שלה כשחקנית.

בגיל 4 נחשבה רות לילדת הפלא של ה„בורג תיאטר" בוינה. קטעי עיתונות מצהיבים ששמרה אמה מעידים עד כמה היתה פופולארית. 'שירלי טמפל האוסטרית' כינו אותה.

הפלישה הנאצית לוינה קטעה את הקריירה התיאטרלית של הילדה היהודיה. „לא מצאו לי מחליפה. הגברת הראשונה של התיאטרון בוינה, גרפין (רוזנת) פון וולגמוט לקחה אותי תחת חסותה. יום אחד נכנסה לחדר־ההלבשה שלי, שמה עלי צלב קרס והלכה לטייל איתי. מאוחר יותר הבנתי שעשתה זאת כדי שהנאצים יחשבו שאני ארית", מספרת רות, בלונדית עם עיניים תכולות.

„מתיאטרון 'הבימה' רצו לשלוח לי סרטיפיקאט, אבל לא רציתי לעלות בלי אמא. ברגע האחרון ברחנו ברכבת לאיטליה, שם גרנו כל המילחמה. שם גם היכרתי את בעלי, רופא צעיר מביאליסטוק", מספרת רות, אם לשניים וסבתא צעירה, שעלתה עם בעלה ואמה אחרי המילחמה. „בעלי התנגד שאלמד ציור. 'את עלולה להיות יותר מדי בוהמית', אמר לי. אני התעקשתי. לא סתם נולדתי במזל אריה. אריה אפשר לסגור בכלוב רק לזמן מה. אחר־כך הוא יעשה הכל כדי להשתחרר ולצאת חזרה לג'ונגל.

הוא כל־כך התנגד עד שמכרתי תכשיטים כדי לממן את הלימודים בעצמי. להבדיל, זה הזכיר לי איך ניצלנו במילחמה הודות לתכשיטים".

עם תום לימודיה פתחה סטודיו משלה בנווה־צדק. את הציור היא משלבת עם עבודת ההתנדבות שהיא עושה זה 15 שנים בבית־אבות בהרצליה. מתוך חיבתה לישישים היא גם מציירת אותם וגם דואגת להביאם לתערוכתה.

דני פרומצ'נקו פירוק אגרסיביות

דני פרומצ'נקו מצהיר שהוא מעדיף ארבעה גלגלים על הקרקע ולא שניים באוויר. תרתי־משמע. „האדם הוא חיה אגרסיבית. מירוצי מכוניות ואופנועים הם שסתום ביטחון אדיר. למהר כי מותר לך רשמית להשתולל. אומנם יש חוקים של שופט, אבל יותר טוב להוציא את מיטעני האגרסיות במירוצי מכוניות באשקלון, מאשר בכביש גהה. במסלול אשקלון אין תנועה נגדית ואין ילדים שחוצים פיתאום בריצה", אומר דני, בנו של ד"ר יעקב פרומצ'נקו מבעלי „עלית", המקדיש כיום את רוב זמנו לתעשיית מירוצים.

דני פרומצ'נקו: ארבע על הקרקע ולא שניים באוויר

„אירגון מירוץ דומה לתעשיה. לוקחים מוצר, משווקים, ואחרי זה צריך שיאהבו אותו כדי שימשיכו לקנות". אוהב מכוניות מתמיד, מיום שישב בפעם הראשונה על ברכי אביו מול ההגה. בצבא שרת כקצין־קשר, אחר־כך למד הנדסת־מכונות בקנדה, חזר ארצה והצטרף ל„עלית". עבד בעיקר בבקרת איכות. „11 שנים הייתי פעיל ב'עלית'. פיתחתי מוצרים. כשהפסקתי לאהוב את מה שעשיתי, עזבתי. בשנה שעברה מכרתי גם את המניות שלי ועברתי לעסקי המירוצים".

„מירוצי מכוניות ואופנועים זה הספורט היחיד בעולם שבו נשים וגברים מתחרים ללא הבדל, בניגוד לכדורגל או טניס. במירוץ שהתקיים בחוה"מ פסח השתתפו 60 גברים ו־3 נשים, ביניהן שרון אבר, עולה מדרום־אפריקה, בעלת מוסך בערד, שהחליטה להצטרף לאחר שבעלה לקח לה את המכונית כדי להשתתף במירוץ, והתהפך. 'ככה גם אני יודעת', אמרה לו. מאז שניהם במירוצים: היא כנהגת והוא כמכונאי", מספר דני, נשוי לציירת אנה פיש ואב לילד בן 5. וכמו שהסנדלר יחף, כך אפשר לראות את דני חבוש קסדה ישנה, רוכב על אופנוע פשוט. כך הוא מעדיף להתנועע בחיי היומיום, בשעות הלחץ בעיר. לא רוצה להתמודד עם האגרסיות שמסביב.

אנט דולצין הכל בגלל שימלה קצרה

אנט דולצין: כמעט קריירה אופראית.

ביום העצמאות יערך במלון הילטון בת"א הנשף הגדול של האופרה הישראלית החדשה. כל ההכנסות ממכירת הכרטיסים (250 ש"ח לזוג), — לקידום האופרה בארץ. מי שלקחה על עצמה להקים את אגודת האופרה בישראל היא אנט דולצין, אשת־שר ומתורגמנית במיקצועה. „מה שאנחנו שרים, משפיע על מה שאנחנו חושבים", אומרת אנט, שהקשר האופראי שלה, ראשיתו בעוגמת נפש דווקא.

„כאשר עשיתי את הדיפלומה שלי בשפות בז'נבה, למדתי גם... אופרה. לפני הופעה חגיגית של בית־הספר, נתתי את השימלה לניקוי וכשחזרה היתה ממש קצרה. התכווצה בכביסה. לא ידעתי מה לעשות. המורה אמרה לעלות ולהופיע כמו שאני, בשימלה הקצרה. עליתי לבימה ושרתי אריה של דוניצטי, אבל התביישתי. כל הזמן חשבתי שמסתכלים לי על הבירכיים וצוחקים. מהמבוכה יצא לי קול עוד יותר קטן משהיה לי. נתתי חיוך גדול, קיבלתי הרבה מחיאות־כפיים, אבל מבחינתי, זה גם היה סוף הקריירה האופראית שלי", מספרת אנט, הפעילה גם באגודה הישראלית החדשה לספרות.

למרות החוויה האופראית הלא נעימה, ואולי דווקא משום־כך, החליטה לתרום כמיטב יכולתה לקידום האופרה בארץ. „האופרה חזרה לאופנה בכל העולם. אנשים קצת התעייפו ממה שרואים בתיאטרון הפוליטי. עם יפה צריך לשיר יפה. מה שאנחנו שרים משפיע על מה שאנחנו חושבים. מה שאני מבטיחה זה שאני לא אשיר בנשף של האופרה הישראלית החדשה".

מי שכן ישירו: סוללה של זמרי־אופרה בינלאומיים וכן אילי גורליצקי ומייק בורשטיין, שישיר אריה מתוך „הספר מסביליה" ב...אידיש.

נטע רמון תלמידה של החיים

נטע רמון עם הזמר אדם (כריס לייף). טיל קרקע אוויר

המארגנות של התצוגות אומרות עליה שהיא „כספית רועמת", „טיל קרקע אוויר", „מיצבור אנרגיה" אבל גם „מחרה מלידה", למרות שנולדה בקיבוץ וגדלה במושב. הכוונה לנטע רמון, דוגמנית.

כדי לחגוג את בוא האביב ואת נסיעתה לטיול של חודשיים בחו"ל, ערכה נטע מסיבה במועדון „פינגווין" בתל־אביב. הרבה יפים ויפות, מסוגננים ומסוגננות.

נטע רמון נוסעת לחודשיים. חופש גדול היא קוראת לזה, למרות שהיא כבר ילדה גדולה. „חודשיים חופש גדול. גם לי מגיע. גם אני עדיין תלמידה. תלמידה של החיים. יש בלימוד הזה הכי הרבה שיעורי בית ועוד יותר בחינות", אומרת נטע, 28, ילידת קיבוץ מזרע, גדלה במושב בני־עטרות לשם עקרו הוריה בילדותה.

אחרי הצבא גרה בנביעות, עבדה כאשת יחסי־ציבור של כפר־הנופש ואז הגיעה לעיר הגדולה, נכנסה כשותפה למשרד־פירסום יחד עם החבר שלה דאז, מיקי ניצני (אחיו של יאיר „האשם תמיד"), הפיקה ג'ינגלים. כשנפרדה מהחבר, נפרדה גם מהמשרד ופנתה לדוגמנות, בעיקר מסלול.

כשתחזור מבטיחה ה„כספית הרועמת" לארגן עוד מסיבה. מסיבת קיץ ויום־הולדת פרטי ביותר.

יפה ירקוני נוסחה לחתונה

יפה ירקוני, בתה רותי ומאיר סויסה: רומנסות ספרדיות

ערבי יום רביעי בבית־ליסין הפכו למוסד מוכר. יום רביעי שייך ליפה ירקוני. בימים אלה היא חוגגת שלוש שנים להופעותיה שם. את החגיגה שילבה עם שימחה מישפחתית די פיתאומית. בתה השלישית רותי, הודיעה על נישואיה לשחקן מאיר סויסה. יפה לא כל־כך הופתעה, שכן היא נטלה חלק עקיף בשידוך הלא יזום.

לפני ארבעה חודשים כיכבה יפה במופע „טנגו בטיילת" עם שולה חן, משה בקר, אריה מוסקונה, מאיר סויסה ואחרים. בתה רותי, (שהוכיחה כושר חיקוי נפלא של אמה בתוכנית „חיים שכאלה" עם יפה ירקוני), הצטרפה אליה לאחת החזרות. „באותו ערב מתקשר אלי מאיר, ומבקש את מיספר הטלפון של רותי. נתתי לו. זה היה כל החלק שלי בעניין; והנה, היום חתונה", סיפרה יפה במסיבה שערכה בביתה לרגל הנישואים ומלאות שלוש שנים להופעות בבית־ליסין.

השימחה היתה גדולה. הצירוף של מישפחתה הקווקזית של יפה (אברמוב־אלחסוף) עם הצד האשכנזי־חלוצי של מישפחת בעלה שייקה ירקוני ז"ל, עם מישפחתו המרוקנית הענפה של מאיר (11 אחים ואחיות), הוא נוסחה טובה לשימחה אמיתית של ארבעה דורות, מאמה הישישה של יפה (אף היא מוסד ידוע מימי מילחמת־השיחרור) ועד נינה. אמו של סויסה כמעט גנבה את ההצגה כשגילתה אף היא כישרון וזימרה. היא שרה רומנסות ספרדיות, בעוד בעלה מלווה אותה בנגינה. כדי לאזן את הרפרטואר בחרה יפה בשירים ב...אידיש.

כפינאלה העלו יפה, חתנה הטרי ומוסקונה קטעים מהמופע המשותף שלהם, שהודות לו נוצר הזיווג. סויסה הוסיף אימפרוביזציה (כהלצה): „לפני שבוע נסעתי להופעה עם שושנה דמארי, אז בדרך היא שאלה אותי: 'לא יכולת לבחור בבת שלי?'

מירי שפיר ודרורה פאר שימלת־כלולות לחתונה השישית

מירי שפיר ויהודית ארנון הן חברות מגיל 15. באחרונה פתחו בית־אופנה הנושא את שמה של מירי, אופנאית ותיקה, בעבר מעצבת האופנה של „פולגת" ו„פיתן", כפילה של אליזבט טיילור בסרט, ובעלת גלריה לאמנות ישראלית ברומא. החודש ערכו שבע תצוגות־אופנה בסטודיו החדש בצפון תל־אביב, שהיה בעבר מחסן מזונה לתרופות. דוגמנית־הבית שלהן, דרורה פאר הולכת עם מירי זה שמונה שנים.

„מירי זו אהבה ממבט ראשון", אומרת דרורה, ילידת קיבוץ עינת, שאותו עזבה אחרי הצבא. עבדה במישרד לאבזריחן, התכוונה לעשות קריירה בענף. אלא שעודד גרא הבחין בה וביקש שתחליף לערב אחד בלבד דוגמנית שסבתה נפטרה. הערב האחד כבר נמשך שמונה שנים.

באותה תצוגה ראתה אותה מירי שפיר, שהזמינה אותה לדגמן את דגמיה ל„פיתן". „כשמירי עבדה ל'פולגת', היה לי ברור שאלך איתה אבל חיכיתי לרגע שתפתח עסק משלה ושאעבוד איתה לא רק כדוגמנית. היא אמנית ואשת רוח וצריכה עוד אנשים לצידה".

מירי שפיר ודרורה פאר: לא ידעתי שהיתה כפילה של אליזבת טיילור

דרורה פאר, שחומה, נאווה ותמירה, סמל למיזוג גלויות (עירק־רוסיה), יכלה לשחק בתפקיד השולמית ב„שיר השירים". לפי דעתה נולדה לא בדיוק במקום הנכון. „עולם התיאטרון והקולנוע הוא ערטילאי בקיבוץ. שנים עבדתי עם מירי ולא ידעתי שהיא היתה הכפילה של אליזבט טיילור בסרט, למרות שאנשים בארה"ב עדיין ניגשים אליה ושואלים אם היא הכוכבת הנודעת", אומרת דרורה, תוך כדי הדגמת שימלת־כלולות ללקוחה הנשואה זו הפעם החמישית.

„הייתי מתחתנת פעם שישית רק כדי ללבוש את השימלה הנהדרת הזאת", אומרת האשה. לא, זו איננה אליזבט טיילור. היא כבר עשתה זאת שמונה פעמים. אולי בפעם התשיעית בשימלת־הכלולות שעיצבה כפילתה הישראלית, מירי שפיר.

אלי וולך ראש המוסד

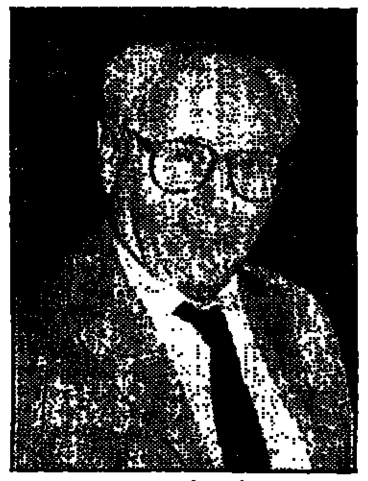

אלי וולך: איש חביב בתפקידי פושעים מכוערים

השחקן ההוליוודי אלי וולך הוא יהודי חם ואוהב ישראל. לפני 15 שנה הגיע לביקור ראשון בארץ, לפתיחת תיאטרון ירושלים. לפני 4 שנים נאות לבקשתו של צ'יץ' והשתתף בסרט דוקומנטרי על תל־אביב, המוקרן בתפוצות. בארץ ידוע בעיקר ממישחקו כ'המכוער' בסרט „הטוב, הרע והמכוער".

בימים אלה מככב שוב על אקרנינו, הפעם בתפקיד זקן הנשלח להתנקש בחייהם של שני שודדי רכבות, ברט לנקסטר וקירק דגלאס, בסרט „קשוחים שכאלה".

אלי וולך, 40 שנות קריירה תיאטרלית ו־30 שנה בקולנוע, שחקן עסוק מאוד. בפברואר הסתיימו צילומי הסרט „נאטס" („משוגעים") שבו הוא מככב כפסיכיאטר של בית־סוהר לצידה של ברברה סטרייסנד, ומייד הגיע ארצה לגלם את דמותו של ראש המוסד בסרט על אלי כהן.

„כששאלו אותי איך זה לשחק את ראש המוסד בעיצומה של פרשת פולארד, עניתי: 'לובשים חולצה לבנה (אפשר גם חאקי), מרימים את הצווארון גבוה גבוה, מרכיבים מישקפי־שמש ונועלים סנדלים'", סיפר אלי (אילאי בהיגוי אמריקני) במלון שרתון תל־אביב, עם סיום צילומי חלקו בסרט.

כאשר שיחק במחזה של טנסי ויליאמס הכיר את רעייתו לעתיד, השחקנית אן ג'קסון, שהופיעה כלו קדר בסרט „גולדה". „נישאנו ביום שקמה מדינת ישראל, לכן חיינו קשורים קשר בל יינתק לישראל", אומר אלי, איש חביב המופיע בדרך־כלל בתפקידי נבלים ופושעים. גם שתי בנותיהם שחקניות. אחת מהן, רוברטה וולק, גילמה את תפקיד הבת הבוגרת בסרט „השפעת קרני הגאמא על ציפורני החתול".

ג'והן קרנקו קסמים לרקדנים

מרסיה הוידה: פטנט לסטירת לחי

גם רקדנים הם לפעמים קוסמים. כך סופר באזכרה שערכו בשבוע שעבר לאמן הבלט הבינלאומי ג'והן קרנקו, שנולד בדרום־אפריקה לאב יהודי, חי בארה"ב ועקר לגרמניה כדי לנהל את בלט שטוטגארט. ב־1973 נפטר מהתקף־לב בעת סיור של הלהקה בארה"ב. זמן קצר לפני־כן יצר את הבלט „עמים עמי־יער" עבור להקת בת־שבע. ביולי הקרוב יגיע בלט שטוטגארט לארץ להופעות במיסגרת פסטיבל ישראל.

כחיל חלוץ באו בשבוע שעבר שני כוכבי בלט שטוטגארט, מרסיה הוידה וריצ'רד קרגון, שחנכו תערוכת צילומים של קרנקו במכון גיתה של שגרירות גרמניה.

בערב לזכר קרנקו במוזיאון תל־אביב העלו שני הרקדנים חוויות מעבודתם איתו. הם הדגימו קטעים מתוך בלט שעשה על־פי „אילוף הסוררת". קתרינה רצה אל פטרוקיו, הוא תופס לה את הרגל והיא נופלת על הישבן. שומעים חבטה באולם. מה סודה? מרסיה סיפרה שישבנה אכן האדים עד שמצאו את הדרך להשמעת ה'ג'ץ' מבלי שאפילו תיגע בריצפה.

כאשר סוטרת קתרינה לפטרוקיו, מהדהדת סטירה באולם כולו. מהו מקור העוצמה? פאטנט של קרנקו. פטרוקיו עומד כשגבו אל הקהל ומוחא כף חזק. הקהל לא מבחין שהנסטר הוא בעצם זה שמשמיע אותה ולא הנערה הסוטרת.

בקטע המריבה, הסוררת מסובבת למאלפה את הזרוע ומרימה אותו בהינף יד. מזכיר מערכון של הגשש על השכן שפוגש שכנה עם פח־זבל בחדר־המדרגות ומתלבט איך להקדים לה שלום.

כיצד יכולה בחורה עדינה כמרסיה להרים גבר? גם כאן טמון מעשה קסם של קרנקו. „הקהל סבור שיש פה תרגיל ג'ודו. בשבילנו זה תרגיל קרנקו", מצהירה מרסיה וריצ'רד. „הוא תיכנן את הריקוד כך שאת ה'סאלטו' באוויר עושה ריצ'רד ללא כל מגע עם מרסיה. אחיזת עיניים".

יואלה פטרון פרפר מרחף בחלון

יואלה פטרון: כלים שבורים

כאשר היא עומדת מאחורי או בתוך חלון־ראווה, אנשים מביטים בה בתימהון. יש כאלה שאפילו עוצרים ושואלים אותה: 'מה את בדיוק עושה בחלון?' 'את בטוחה שזה החלון הנכון?'. כמה גברים הציעו: 'אולי תבואי אלי לעצב לי חלון בביתי?'

„רציתי להיות שחקנית, אבל יש לי אימת במה. חלונות־ראווה הם בשבילי קצת תיאטרון רחוב, קצת במה", אומרת יואלה פטרון, מעצבת חלונות־ראווה, שזכתה החודש בפרס ראשון בתחרות חלונות־ראווה מטעם עיריית חיפה. עושה עבודות למוזיאון ישראל ולנעמן־לפיד וגם מלמדת את עיצוב החלון במיקצוע.

פעם צילצל מישהו שראה את כרטיס־הביקור המקורי של יואלה ושאל: „אני יכול להזמין אצלך חלון?" „חלון של מה?" שאלה יואלה. „חנות בגדים". כשענתה בחיוב, אמר: „אני צריך 3 מטר על 4".

„הוא פשוט חשב שאני זגגית", מספרת יואלה הנאה, דור תשיעי לבעש"ט, נקראת על־שם אבי סבתה, יואל פרשר, מי שנחשב למוכתר צפת בזמן המנדט.

היתה רוצה לעצב בית־מרקחת או חנות־מכולת אבל עדיין אין לזה תודעה בארץ. כשעושה חלון מתחילה בסימבוליקה. הולכת ברחוב, רואה ניילון ורוד, הדימיון פועל, וכבר יש בראש חלון־ראווה שלם. „אבל זה לא מספיק, כי בחלון צריכים להיות כל החושים. רוצה שיסתכלו על החלון, שיריחו, יגעו, יקשיבו, ידברו". מצטערת שאינה יכולה לשים בחלון מה שרוצה וחבל. לפעמים מבקשת להציג בחנות לכלי־בית כלים שבורים דווקא, אבל בעלי החנות מתנגדים. חושבים שזה לא מיסחרי. „הייתי רוצה להפוך את חלון הראווה לתיאטרון. מעצבי חלונות־ראווה הם הפרפרים של האמנות. מרחפים פנימה והחוצה מעולם החלונות".

שואה.

דכאו. אפריל 1945. יום לאחר השיחרור. אם עברנו את הגרוע מכל – מה עוד יכול לקרות לנו?

גבול האי·ום

מחקר חדש שבדק את השפעת השואה על העמדות הפוליטיות והחברתיות של ניצולים ובניהם קובע, כי לרובם אין עמדות קיצוניות ● הם לא פונים לפיתרונות פוליטיים כוחניים, אבל גם לא מושיטים לאוייב יד לשלום ● ההתנסות האישית הדראמטית במחנות־הריכוז יצרה ראייה מורכבת יותר של המציאות, גרמה התנהגות מתונה יותר ● מי קבע שאלוהים מת בדכאו? ● מסקנותיה של הסוציולוגית ד"ר דבורה כרמיל

מאת עדנה איס

בקולות רוטטים של העדים הראשונים במישפטו של איוואן ג'ון דמיאניוק, פרטו את האימה למילים כמעט בלתי אפשריות. דיברו על הסיוט שבמראה הגופות הערומים על שפת־הים, המתחלף בלילה עם בוא השינה בחלומות ביעותים, המסתיימים רק כדי לפנות מקום לחרדות המחר.

הפסיכולוגים תמימי דעים כיום: ניצולי השואה נתונים במצוקה נפשית מוחשית. ההשפעות הפסיכולוגיות, החרדות, הפחדים והעצבות, נחרתו גם בנפשותיהם של הבנים, דור שני לשואה. אולם האם השפיעה השואה על דיעותיהם של הניצולים? האם היה לה חלק גם בעיצוב השקפת עולמם החברתית, הפוליטית?

ניצולי הנאצים עברו ניסיון אישי חריף מאין כמוהו. ניסיון של הכחדה ואיום פיזי. האם בעיקבות חוויה זו הם מרגישים כיום בארץ מאויימים יותר מאחרים, מול האוייב הנוכחי? ואם אכן כך, כיצד הם מגיבים. האם הם פונים לפיתרונות פוליטיים כוחניים יותר, ככלי להתמודדות עם האיום, מחליטים לא להיות עוד לעולם חסרי אונים כצאן מובל לטבח, מתחמשים בשטחים ובנשק, רוצים לנקום? או אולי הם מגיבים לגמרי הפוך. רואים ערך עליון בחיי אדם, מוכנים להושיט לאויב יד לשלום ולהסתכן למען הסיכוי? יכול מאוד להיות, שיהיו ליברלים יחסית כלפי מיעוטים, ורגישים מאוד כלפי אפלייה וגזענות, ובאותה מידה ייתכן שבעיקבות ההתנסות האישית המחרידה שעברו, יהיו שקועים בקיומם הם, אדישים לעולם.

מהו הלקח הפוליטי שנלמד מהניסיון ההיסטורי־אישי הנורא של השואה – זו היתה השאלה שעד כה חוקרים כמעט שלא התמודדו איתה, ואילו הסוציולוגית ד"ר דבורה כרמיל הציבה במרכזו של מחקר על עמדות פוליטיות, שערכה במיסגרת המכון־לחקר להתי־פסיכולוגי שליד אוניברסיטת חיפה.

בהתחקותה אחר האמת המדעית, הקפידה ד"ר כרמיל על כלל חשוב, שלא תמיד נשמר במחקרים קודמים על השואה. היא שיתפה במחקר 1200 ישראלים בוגרים, המהווים מידגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בארץ, ולא בחרה לה ניצולים אליהם הצליחה להגיע במיקרה. היא גם דאגה לכך, שהנחקרים לא יידעו את נושא המחקר, זאת לאחר שבעבר התברר, כי לניצולי שואה כשהם נשאלים עליה במפורש יש נטייה לקשור אליה תופעות לא רלבנטיות, ולהציג מיסכנות – בעיקר בעיקבות השילומים מגרמניה.

שיטות המחקר האלה, הניבו כבר בעבר לד"ר דבורה כרמיל, כמה תוצאות מפתיעות ביותר, המפריכות כמה אמונות רווחות לגבי השואה. לגבי נישואין, לדוגמה. במשך שנים היה מקובל לחשוב שבני ניצולי שואה ממעטים להינשא. האמונה הזו נתמכה במחקרים לקויים מבחינה מיקצועית, ונמצא לה גם הסבר: ניצולים רבים נקלעו במצוקתם לנישואים חפוזים גרועים. הבנים היו עדים לכישלונות הצורבים, ולמדו לקח. במחקר מקיף שערכה בעבר גילתה ד"ר כרמיל את ההיפך. שיעור הנישואים בקרב בני הדור השני מגיע ל־77.5 אחוז, שעה שבאוכלוסייה מקבילה הוא מגיע ל־62.6 אחוז בלבד.

אמונה רווחת נוספת שהצליחה להפריך, היא הנטייה של ילדי ניצולים לרכוש יותר השכלה, כתוצאה מלחץ הוריהם, שרחפו אותם כפיצוי על הלימודים שנגזלו מהם. נמצא, לדוגמה, שבקרב הדור השני לשואה היתה ל־4 אחוזים השכלה נמוכה, בעוד שבאוכלוסיה דומה להם במוצא ובמאפיינים אחרים, היה שיעור ההשכלה הנמוכה קרוב לאפס.

מימצא מעניין עוד יותר, שהפריך אף הוא אמונה רווחת: לניצולי שואה ולבניהם תקווה רבה יותר – כלומר אמונה בכך שהעתיד יהיה טוב מן ההווה – בהשוואה לקבוצות מקבילות להם. כ־42 אחוז מהניצולים מאמינים שמחר יהיה טוב יותר, זאת למרות שהם סובלים יותר מחרדות. בקרב אנשים שלא עברו את השואה, מאמינים בכך רק כ־28 אחוז. התמונה דומה אצל הדור השני.

לדבורה כרמיל יש הסבר למימצא המפתיע: „הניצולים היו בגהינום וחזרו. רבים מהם אמרו לי, שאחרי שניצלו שוב ושוב ממוות בטוח, הם חייבים להאמין בקיומם של ניסים. אם עברו את הגרוע מכל, מה כבר יכול לקרות להם".

על סמך המחקר החדש של ד"ר כרמיל, לגבי העמדות הפוליטיות של ניצולי השואה, המתפרסם כאן לראשונה, לא תהיה זו הגזמה לומר שהשואה – שהתרחשה לפני 40 שנה, ואשר יש כבר מי שמעוזים להכחיש את עצם קיומה – קובעת במידה לא מעטה את המפה הפוליטית שלנו.

כמה נתונים על המחקר: המידגם כלל 1200 איש, המייצגים את האוכלוסיה בארץ מגיל 18 ומעלה. מתוכם נבחרו להשתתף במחקר כל האשכנזים, 533 במיספר. 314 מהם היו ניצולים ובניהם, ו־219 לא היו קשורים לשואה ושימשו כקבוצה להשוואה (ביקורת).

התברר, שהניצולים נוטים באופן בולט, פחות לעבר הימין הקיצוני, 2 אחוזים מהם מצביעים בעד מיפלגת התחייה, לעומת 10.5 אחוזים בקבוצת ההשוואה! המסקנה ברורה וחשובה, טוענת ד"ר כרמיל: „מי שבא לטעון בשם קורבנות הנאצים, בעד שטחים וגבולות רחבים, אומר כלשון המעטה דברים שלא בשם אומרם. ההתנסות האישית במחנות־הריכוז לא דחפה אנשים לקיצונות ימנית.

אצל בני הדור השני, לעומת זאת, נמצאה תופעה דומה בקצה השני של הקשת הפוליטית: התברר, שהם הרבה פחות קיצוניים שמאלה בהשוואה למקבילים להם. רק 8.8 אחוזים מהם הצביעו למיפלגות שמאל (מפ"ם ור"ץ), מול 20.2 אחוז בקרב חבריהם האשכנזים האחרים מקבוצת הביקורת. פער משמעותי ביותר.

תוצאה מעניינת לא פחות נמצאה לגבי אמונה ודת. רבים איבדו את הדרך לאל, בעיקבות הזוועות שחוו מידי הנאצים. השבר הזה באמונה בא לידי ביטוי ביצירות רבות. והנה עולה מן המחקר, כי ניצולי השואה וצאצאיהם יותר דתיים מהמקבילים להם ההבדלים בולטים. 12 אחוז מהניצולים מצביעים למיפלגות דתיות, מול 2.9 אחוזים בלבד אצל מבוגרים אשכנזים דומים, שאינם קשורים לשואה. 14 אחוז מבני הדור השני מצביעים למפלגות הדתיות, לעומת 4.5 אחוז בקרב צעירים אחרים כמותם.

את הנתונים האלה לא פשוט להסביר. יש טוענים שאוכלוסיית ניצולי השואה, ממרכז אירופה, היתה מלכתחילה דתית יותר. עם זאת חוקרים אמריקאיים מצאו בעבר, שיהודי השואה פעילים יותר כיהודים והם בעלי זהות יהודית חזקה יותר, אולי כפיצוי על ניסיון ההכחדה הלאומי שלהם. יכול להיות שהם רואים בדתיות לא רק אלמנט פוליטי, אלא בעיקר לאומי.

השורה התחתונה ברורה: ניצולי שואה ובניהם פחות קיצוניים, לימין ולשמאל הפוליטי כאחת. הם נזהרים לא ללכת על כל הקופה – לא לכיוון ויתור מוחלט, ולא לעבר הכל־שייך־שלנו. הניסיון האישי הדראמטי של השואה יצר ראייה מורכבת יותר של המציאות, לא בצבעי שחור־לבן. חוויית השואה לא נותרה בגדר תחושות פנימיות, אלא תורגמה להשפעה ממשית על אופי החברה בארץ ועיצבה התנהגות מתונה יותר.

סאניו-האינשטיין של יפן מציג:

חדש

תנור המיקרו-גל

Liberty-Star

המיקרוגל המשוכלל במבצע יוצא מן הכלל

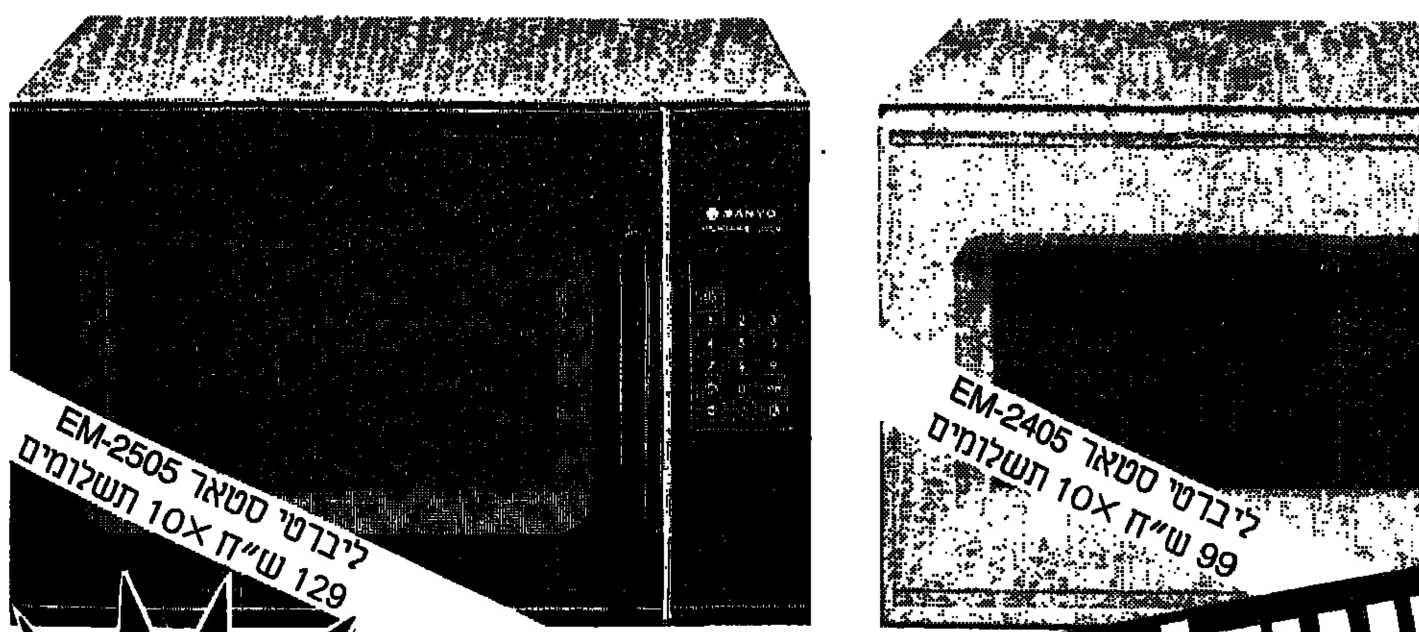

10 תשלומים שווים ללא ריבית והצמדה

עקב הביקוש המבצע נמשך עד ה-30.4

כשבאים לקנות מיקרוגל - חשוב לבדוק מי היצרן - ולא רק מי משווק אותו בישראל. סאניו היא מעצמת אלקטרוניקה המייצרת מיליוני מכשירי מיקרוגל (גם עבור חברות גרמניות ואמריקאיות המשווקות אותם תחת שמן). עם מיקרוגל סאניו יש לך ביטחון במוצר מעולה, עם גב חזק.

ליברטי סטאר
המיקרוגל שקבל את אישור מכון התקנים הישראלי, האמריקאי, הגרמני, הצרפתי, הקנדי, השוויצרי והאוסטרי.

ליברטי סטאר
מותאם למדות המטבח הישראלי (בצבעים לבן וחום). במידות רוחב – 620, עומק – 456 מ"מ, גובה – 366 מ"מ.

ליברטי סטאר
מיקרוגל בעוצמה של 600 ואט. מונה זמן דיגיטלי.

ליברטי סטאר
היחיד שנותן לך ספר בישול בעברית.

ליברטי סטאר
היחיד שנותן לך קורס בישול במרכז ההדרכה של „תנובה־אסם".

חידוש בלעדי של סאניו - קו פתוח למיקרוגל 29.3-12.4
כל מה שרציתם לדעת על מיקרוגל ולא היה לכם את מי לשאול – תוכלו לשאול עכשיו את המומחים של סאניו.
התקשרו לטל. 03-233336 03-221340
בימים א', ג' בין השעות 17.00-19.00

VISA ישראכרט

המבצע באולמות התצוגה של סאניו, שקם, משביר לצרכן, כל-בו שלום, סולכור וחנויות החשמל המובחרות.

SANYO

האיינשטיין של יפן.

ירושלים, הלל 1, 02-245289 ● ת"א, פרישמן 50, 03-246183/4 ● חיפה, הנביאים 1, 04-668462 ● באר־שבע, דמב"ם 21, 057-37671

מעבדות שרות סאניו: ירושלים 02-539242; תל־אביב 03-379911; חיפה 04-725676; באר־שבע 057-35844; אילת 059-86005

صورة عن الأصل

"החמניות" — 39.9 מיליון דולר, לא התמונה הכי טובה. בכל ימי חייו מכר ואן־גוך תמונה אחת בלבד.

מיליונרים רודפים אחר יצירות אמנות, מעלים את מחיריהן מעבר לכל דמיון, הגיון או שווי אמיתי • מכירות השיא של "החמניות" של ואן־גוך ותכשיטי הדוכסית מוינדזור מציגים תופעה פאתולוגית: המחיר הוא מדד התשוקה, השווי — כמה שמישהו מוכן להתפתות לשלם • האמנות היא האפיק המאפשר לעתירי הממון להיראות ישרים • כמה כבר אפשר להוציא על קווייאר? • המוזיאונים נשארים בחוץ

מאת רוברט יוז, שירות "טיים"

מישחקים של עשירים

בשבוע שעבר נמכר ציור, במיסגרת מכירה פומבית בלונדון, במחיר 39.9 מיליון דולר. או, במונחי המטבע הקשה האמיתי של זמננו, ב־5.8 מיליארד ין. זה היה המחיר הגבוה ביותר ששולם אי־פעם בהיסטוריה עבור יצירת אמנות כלשהי. רכישת תמונות במיליוני דולרים הפכה תופעה שכיחה בשנות ה־80', והדוגמאות רבות. תמונה של טרנר נקנתה ב־10 מיליון דולר ב־1984, ציור של מנטנה נמכר ב־10.4 מיליון דולר, תמונה של ואן־גוך — ב־9.9 מיליון דולר ב־1985, תמונה של רמברנדט ב־10.3 מיליון דולר, וציור של מאנה ב־11 מיליון, דולר ב־1986.

אך הציור של ואן־גוך, שנמכר לפני שבוע זכה למחיר הגבוה פי שלושה ויותר ממחיר השיא שנרשם עד כה עבור יצירת אמנות: 11.9 מיליון דולר ששולמו ב־1983, עבור איורים של התנ"ך והברית החדשה (גוספלס) מהמאה ה־12, של הנרי דה ליאון.

הציור המחזיק בשיא הוא, כמובן, ציור החמניות, הידוע והגדול ביותר מבין שבעה ציורים של חמניות באגרטל, שצייר בין אוגוסט 1888 לבין ינואר 1889. הציור נרכש באמצעות הצעת מחיר טלפונית, מאספן אלמוני. עתה נמצאים שניים מבין שיבעת הציורים בסידרת החמניות בידיים פרטיות, לאחר שארבעה מהם נרכשו על־ידי מוזיאונים, ואילו אחד הושמד ביוקוהאמה, במילחמת העולם השנייה.

"ואן גוך היה איש מוזר", אמר מבצע המכירה הפומבית מטעם קריסטי'ס, צ'רלס אלסופ, אחרי שהיכה בפטיש שלו בפעם האחרונה והקובעת. "בעיקר הוא היה חלש בשיווק". וזו יכולה להיות לשון ההמעטה של השנה, ואן־גוך מכר בכל ימי חייו תמונה אחת בלבד, ואף לא אחת מן החמניות.

מי שינסה לחפש את הסיבה למחיר הגבוה ששולם עבור הציור, כאילו אומר שהמחיר הגיוני. מוטב לדבר על מניעים, על סימפטומים פאתולוגיים. לא קיים מחיר הגיוני ליצירת אמנות. המחיר הוא אך ורק מדד של תשוקה, ואין עוד דבר מאניפולטיבי כמו תשוקה, כפי שיודעים היטב עורכי מכירות פומביות ו...זונות. כל יצירות האמנות שוות בדיוק כמה שמישהו מוכן להתפתות לשלם עבורן.

סכומי כסף אגדתיים נמצאים בידי המעמד החדש, המגחל מירדף אחר "יצירות מופת". לא ניתן לבזבז 39.9 מיליון דולר על רכישת בתים, מכונית פרארי או קוויאר, מבלי להיראות שוטה מוחלט. אמנות היא האפיק המאפשר לאנשים שיש להם יותר כסף מכפי שהם מסוגלים לנצל, להיראות ישרים. היא מעניקה להם איכויות רוחניות ומעין אחריות תרבותית. כך קרה, שאפילו סוחר פורנו כמו בוב גוצ'יונה, המו"ל של השבועון "פנטהאוז", נחשב עתה לאספן אמנות רציני.

ותורים ארוכים של סקרנים השתרכו לראותה. אחר־כך באו הצעות הקנייה, שנמשכו ארבע דקות ושלושים שניות, בקצב עלייה של 147 אלף דולר לשנייה. ולבסוף החלה החגיגה. אחרי המכירה הציגו אנשי קריסטי'ס עוגה ענקית בצורת החמניות, מעוטרת בגווני־גוונים של צהוב עשוי גבינה, בתוספת קישוטי תרד ירוקים בתור עלים. מעריצי ואן גוך אכלו הכל.

יומיים לאחר מכן, התקיים במלון בו ריבאז' בג'נבה אירוע אמנותי חשוב אחר: מכירה פומבית של תכשיטיה של הדוכסית מוינדזור, שאורגנה ביוזמתה של קריסטי'ס, וחברת סותבי'ס. ההבדל בין שני האירועים בולט, ולו רגישית. זאת משום שבעבור הכל מעריצים את ואן גוך, רק מעטים חשים וודאי נוסטלגיה לוואלים סימפסון

אירועים שוליים בחיי הזוג. התכשיטים הוצגו בניו־יורק, בפאלם־ביץ' ובז'נבה, אך לא באנגליה, אם כדי שלא להביך את משפחת המלוכה או מכל סיבה אחרת. מרבית התכשיטים היו משנות ה־40' וה־50', נעדרי יתור סיגנוני, רק בכמות [?] של אבנים מיוחדות ושיבוץ מקורי. אבל כל זה לא שינה. סותבי'ס ציפתה לגרוף 7.5 מיליון דולר מהמכירה, והצליחה לקבל 50 מיליון דולר. [illegible] 565,000 דולר.

מכירות כאלה נראות כיום [illegible]

הדוכס והדוכסית מווינדזור [illegible] 50 מיליון דולר

התוצאה היא, שאספנים פרטיים מוציאים את המוזיאונים מן השוק. פה ושם, בתוך כל המערבולת הזו, יש עדיין כמה עסקות הגיוניות [illegible]

[illegible]

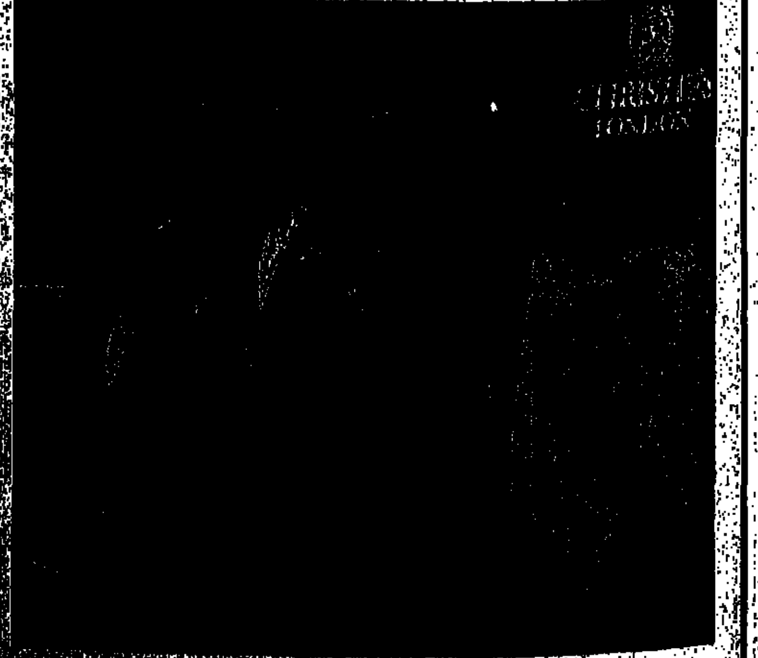

הכרוז בכריסטי'ס, מוכר החמניות. ואן־גוך לא ידע לשווק את עצמו

לפתע בטתה

הפינה של טובה גרדרובה.

"בעבודה בעלי הוא בוס גדול. אבל בבגדים הוא ראש קטן. קונה לעצמו - יקנה חולצה אחת במחיר של שלוש. או כזה. אני דואגת, כי חולצה קונים שלוש, ארבע. לכן אני מנצלת "שיטת המחיר היורד". בשבילו, בשבילי ובשביל הילדים. חולצה ראשונה במחיר ידידותי וכל נוספת בהנחה. והכי טובה: "מנהטן" ו"גולף". אז אם הוא צועק "אין לי מה ללבוש", תני קפיצה לטתה. זה מה שאני עושה. (והכי...)"
טובה

חולצות אלגנטיות לקיץ ב"שיטת המחיר היורד".

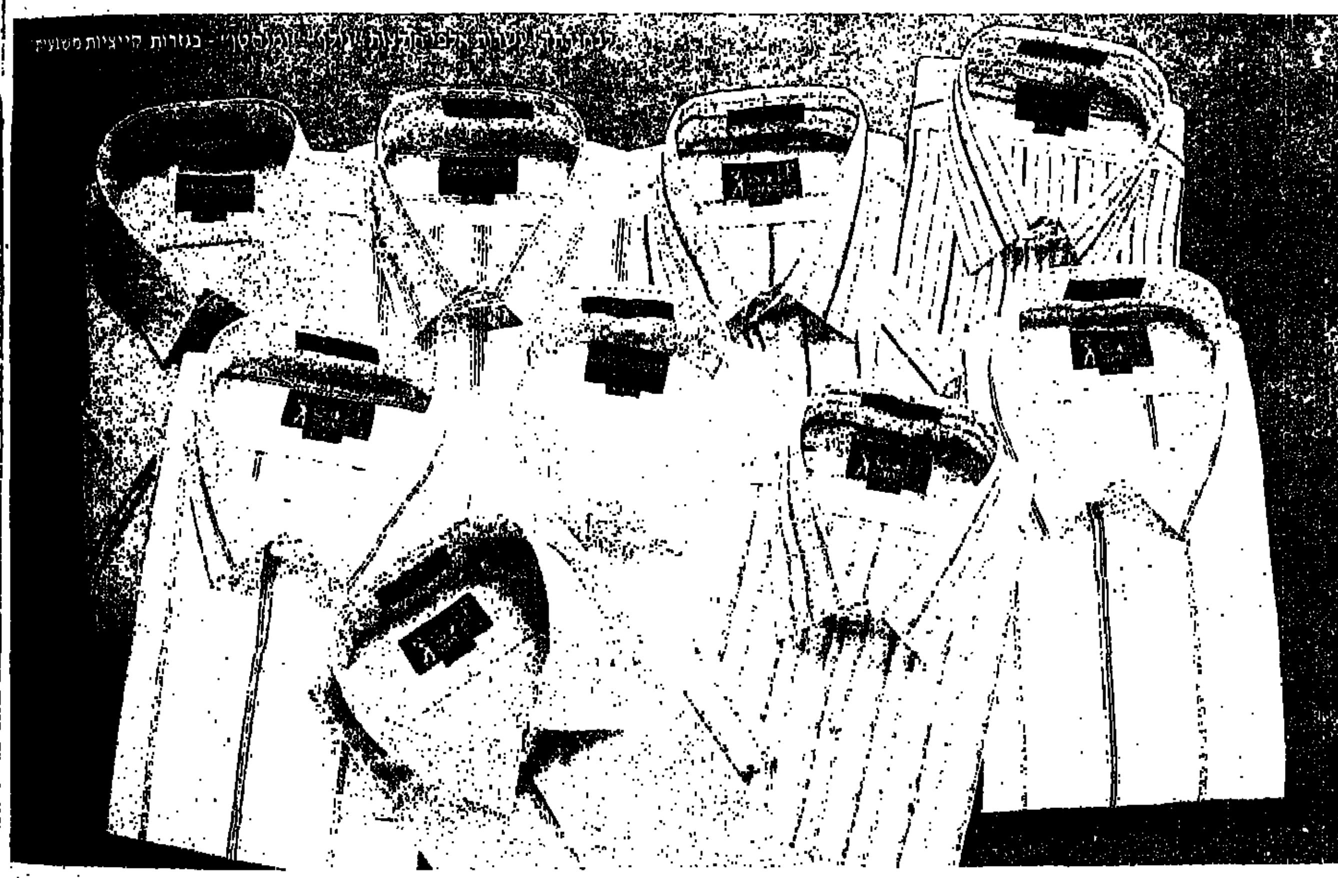

כשקונים חולצות לקיץ, קונים יותר מחולצה אחת. לכן מכריזה טתה על "שיטת המחיר היורד". חולצה ראשונה במחיר ידידותי ביותר - וכל חולצה נוספת (או פריט תואם) בהנחה נוספת. כדאי לנצל את המבצע לקראת החג.

לקראת הפסח הכינה טתה קולקציה של 100,000 חולצות אופנתיות (!) של השמות המובילים: "מנהטן" הנודעת, ו"גולף" החדש. חולצות קלאסיות, אלגנטיות, וספורט־אלגנט עם שרוול קצר (וגם ארוך!), מבדים יפים ונעימים. ב"שיטת המחיר היורד" אפשר להצטייד עכשיו במלתחה שלמה לקיץ. חולצה ראשונה (שרוול קצר לדוגמא) ב-39.90 ש"ח, וכל חולצה נוספת רק 29.90 ש"ח. ומה במבחר? חולצות אלגנטיות של "מנהטן" ו"גולף" לעבודה ולערב, עם סטייל אמיתי ושפע חידושים. חולצות דגם פולו של "גולף" מסריג-כותנה בשלל צבעים מלאים, או בפסים עדינים. חולצות כותנה צבעוניות "יוניסקס" לנשים, גברים וילדים. עשרות דגמים ואלפי אפשרויות להתאמת חולצה ומכנסיים. והכל בשיטת המחיר היורד. הכיני את בעלך לקיץ!

לפתע יש לך "גולף". לפתע יש לך סטייל!

הקולקציה החדשה של "גולף" היא חידוש אמיתי בישראל. אופנה ספורטיבית אלגנטית, המציגה את אותו פריט (חולצה או מכנס) בסדרה גדולה של צבעים, דגמים ומידות. כמו בניו-יורק, פריז ולונדון. אינספור אפשרויות לשילובי צבעים. לגברים, נשים וילדים. מהאלגנטי ביותר - ועד הכי ספורטיבי. ועל כולם מתנוססת התוית החדשה של "גולף". חולצות כותנה אופנתיות, חולצות קלאסיות לעונת המעבר, חולצות פולו חלקות ועם פסים, חולצות ז, חולצות סופר-אלגנטיות, ועוד. האיכות עליונה והמחיר - סביר ביותר. הוסיפו לכך את "שיטת המחיר היורד", ואתם מסודרים עם מערכות לבוש עם סטייל אמיתי לכל הקיץ - במחיר שאין דומה לו!

מרוויחים בלבד בשיטת המחיר היורד.

הוא והיא בחולצות דגם פולו של "גולף". חולצה ראשונה 39.90 ש"ח. כל נוספת רק 29.90 ש"ח.

"שיטת המחיר היורד".

השיטה החדשה בישראל: קונים חולצה ראשונה במחיר מלא (גם הוא נמוך!) ועל כל חולצה נוספת 10 ש"ח פחות! ומכיוון שכל גבר אוהב וצריך יותר מחולצה אחת - לעבודה, לערב ולשעות הפנאי - זה הזמן לקנות סט שלם, ולשלם הרבה פחות.

אנחנו אקסטרה - אקסטרה-לארג' איתך!

אם אתה זקוק למידות גדולות, EL או EEL, תגלה שבטתה מחכה לך כל חולצה גם במידה שלך! שפע אדיר של מידות גדולות באותם צבעים ודגמים ובאותו סגנון חדש ואופנתי. אתה גדול גם אנחנו: עם 8 כפתורים במקום 7 בחזית החולצה! כדי שהכרס תישאר בפנים!

חולצות פולו של "גולף" במבחר צבעים.

"גולף": כל המשפחה בקו אחד.

אופנת "גולף" החדשה חובקת את כל המשפחה. ילדים והורים כאחד יוכלו למצוא בה את אותם דגמים וצבעים בגדלים שונים. ד שירט לקטנים ולגדולים במידות (6-16) בשיטת המחיר היורד, חולצה ראשונה 14.90 ש"ח, כל חולצה נוספת 9.90 ש"ח.
17 צבעים אופנתיים - 24 סוגי הדפסות מרהיבות. הזדרזו, כדאי לנצל את שיטת המחיר היורד לפני החג.

קחו רעיון: 2 חולצות במתנה!

מתפשים מתנה מקורית לחג? בטתה תמצאו מבחר של חולצות אלגנטיות לגבר ארוזות באריזות מתנה יפהפיות. ב"שיטת המחיר היורד" - תשלמו כמעט כמו תמורת אחת!

בואו במשך השבוע לסניפי טתה

[illegible]

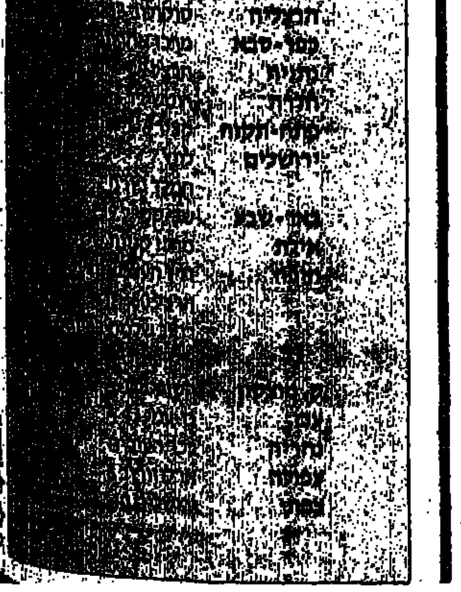

טתה

אופנה למשפחה ולבית.

סיפורי טליה

טליה שפירא, כוכב של ילדים. 15 אלף עותקים של „סיפורים לפני השינה". עכשיו – תקליט־המשך ● לפני טליה היו עושים תקליט־ילדים עם יצירות מוסיקליות קלאסיות, או סיפורים ארוכים ● היא לוקחת שירים וסיפורים מן הספרות הישראלית המודרנית לילדים, מחברת קטעי קישור, מעטרת בליווי מוסיקלי ●ילדים מכורים לה ולהם, ורוצים לחזור אליהם שוב ושוב ● אם יהיה תקליט שלישי הוא יהיה בראש אחר לגמרי"

מאת עמוס אורן צילום: מיכל היימן

ילדים בגיל הרך, 4 עד 6, אין מיצעדי־פיזמונים. יש להם השלאגרים והאלילים שלהם. אבל אין להם (לפחות לרובם...) דמי־כיס משלהם. הכוח לקנות או לא לקנות תקליט או קלטת שמיועדים להם, הוא בידי ההורים. ולא תמיד מה שעובר עלינו, עובר על הצאצאים שלנו, ולהיפך.

טבעי לגמרי. אמת. אבל אולי אנחנו מפספסים? מה יש, לא יכול להיות שלילד בן 5 יהיה בתקליטייה שלום חנוך, שכל תקליט חדש שלו הוא טטרן, גם לילדים?

טליה שפירא היא כוכב כזה. 15 אלף העותקים שמכרה מ„סיפורים לפני השינה", שראה אור לפני כשנתיים, מעמידים באור מסקרן את צאתו לאור, בימים אלה, של אלבום ההמשך „עוד סיפורים ושירים לפני השינה".

טליה הביאה חידוש לתקליטי הילדים. לפני טליה היו עושים תקליט־ילדים עם יצירות מוסיקליות קלאסיות, או עם סיפורים ארוכים. היא לקחה שירים וסיפורים מן הספרות הישראלית המודרנית לילדים, חיברה להם קטעי קישור, מעטרת אותם בליווי מוסיקלי ומגישה אותם – וזה החשוב מכל – באופן שילדים מתמכרים להם, ורוצים לחזור אליהם שוב ושוב.

„אני מעלה את הבידור לרמה של חינוך. אבל לא במישור הקונבנציונאלי, של עמדת מורה. הטון שלי אינו 'אני יודעת ואתם לא', כשל גננות ומורות, עם נימה של התנשאות בקריאתן. אני לא 'אני עכשיו אלמד אותך', אלא 'אני באה מתוך העולם שלך. גם לי זה קורה. אני יודעת מה מעסיק אותך. אותן חוויות עוברות גם עלי'. אני מדברת עם הילדים בגובה העיניים שלהם. למה 'לפני השינה'? מפני שזו השעה שבה האמא בגובה העיניים של הילד...

„כשהייתי קטנה, הבטחתי לעצמי שאזכור את כל האיסורים שהטילו עלי, שאמנע מהם כשאהיה אמא. כל ילד רוצה ללמוד. זאת התכונה הכי חזקה אצל האדם. וככל שהוא קטן יותר, הוא פתוח דפוק. לאט לאט נותנים לו יותר ויותר מכות. 'אתה תלמיד', 'אתה לא יודע', 'ככה זה צריך לחיות'. משניאים עליהם את החומר הנלמד. עכשיו, עם התקליטים שלי וההופעות, אני מיישמת את מה שהבטחתי לעצמי. ללמד מבלי להשניא".

הפדגוגיה של טליה שפירא, אינטואיטיבית. אומנם למדה דרמה יוצרת, וגם עבדה, שנה, עם אסירות בכלא נווה־תרצה. אפילו החליפה מורה לחינוך יצירתי בסמינר הקיבוצים. „לא למדתי חינוך, חינוך זה הדבר הכי מפחד שיש, אבל היה לי את זה. יצרתי קשר, היה לי מה להגיד בנושא הזה. אני חושבת שמצאתי את ההגדרה לשם 'חינוך יצירתי'. זה איך להיות כביתה, ומה שפחות להפריע לילדים להתפתח וללמוד... יש לי את זה באינטואיציה. והתחלתי להשתמש בתחושות האלה ברגע שנהייתי אמא, כשהיה עלי להתחיל לחנך. בילדה שבי יש הרבה מן המחנכת, בגלל זה הילדים כל־כך מזדהים אתי".

לראות אותם בעת הופעה של טליה שפירא, זאת חוויה לא רגילה. יושבים מולה פעורי־פה וקרועי־עיניים, פשוט כך. בולעים בצמא כל מלה, עוקבים אחרי כל תנועה וג'סטה, מתחזים כמעין ומגיבים על כל הרגש טונאלי. הם יודעים על־פה, גם את הטקסטים, גם את האינטונאציות. וטליה משתדלת ליצור קשר עם כל ילד. ללכוד אותו בעיניים לפחות פעם־פעמיים במהלך המופע.

כשהם מעטים, גוברת תחושת הקשר. כשהם רבים, היא מתאימה עצמה לתנאים. אולם גדול מדליק אותה, מגביר את האינטנסיביות. „אני מרגישה כמו כוכבי־פופ. יכולה להפוך את העולם. לעלות אל השורות האחרונות, לרדת משם. או להתנהג כמו פוליטיקאי. ללטף ראשים. אני לא מחפשת מישמעת במובן הרגיל של המלה. אני מאמינה שהשקט נובע מתוך העניין, מתוך הריכוז, לא מפאניקה של איומים. אני מסתודדת עם הפרעות, אפילו של הילדים המופרעים יותר. אין ילדים קשים. ברגע שאתה איתם, הם נכנסים לעניין".

הכי מרגיז אותה זה שעושים תקליטי ילדים בשביל לעשות כסף. זה מעצבן והורס אותה, גם כאמא, גם כאמנית. כאמא (יונתן, 12, אורי, 3½) היא מודעת לכוח האדיר שיש לקלטת או לתקליט על ילדים, ולכן מרגיזים אותה השוק הגרוע והרמה הרדודה: „לא מתייחסים ברצינות לבחירת החומר, להקלטה, לאיכות. עובדים רק כדי להרוויח. אמן קורא פעם ראשונה את השיר או הסיפור באולפן, בעת ההקלטה. אנשים מתעשרים מזה. משווקים קלטות ותקליטים במרכולים ובחנויות צעצועים, כמו כל סחורה אחרת".

טליה מעריכה ב־7000 דולר את תקציב הפקת התקליט השני. באלפיים יותר מתיקרת התקציב לתקליט־ילדים מקובל. לא מוכנה לחסוך, מפני שלא מתייחסת לתקליט כאל פרוייקט כלכלי, מפני שבנאדם לא חי בשביל כסף, מפני שיש לה אחריות, ומפני ש„ככה אני".

תקליט שני? מה פתאום? „אף אמן לא יעבור שנה שלמה על תקליט לילדים", מתריסה טליה. „זה לא תקליט שני. זה תקליט ראשון. הם לא דומים בכלום. יכולתי לממש את ההצלחה של התקליט הקודם עם הוצאה נחפזת של תקליט נוסף, אבל רציתי שתצא פנינה, עם תרומה תרבותית לילד".

ב„עוד סיפורים ושירים לפני השינה", קיבצה יצירות משל חיה שנהב, נירה הראל, שלומית כהן, ע. הלל, תרצה אתר ואחרים, שירים וסיפורים שהיא מגלה תוך כדי קריאה. „הכיוון הוא פשוט־פשוט", מסבירה טליה. „חוץ מזה שאני קוראת פשוט ושמה עצמי שווה לילדים, לקחתי חומר פשוט־פשוט. למשל 'ריח' של רינה שנהב. שיר בלי סטוץ. רק רשימה של ריחות. למאזין יש אפשרות להשתתף. כל ילד יכול לחוש את הריח. לקחתי גם את 'מה עושות האיילות?' של לאה גולדברג: כולם מכירים, מה יכולתי לחדש? להמשיך אותו עירום ועריה, ואז אתה קולט שאתה פשוט לא מכיר את השיר. או את 'מכושף הבננות' של מאיר אריאל. בדרך הקריאה והעשייה, יצרתי מזה דבר חדש. כאילו נתתי ליצירה קיימת חיים אחרים".

יהיה תקליט שלישי? תחסכי את העיסוק הזה למיפעל חיים? „לא יודעת. יש לי רעיונות. התקליט הבא, אם יימצאו יזמים בעלי תעוזה, יהיה בראש אחר לגמרי", מגלה טליה. „משפיע עלי שאנשים רוצים ומחכים ממני. יש לי מחוייבות. יש לי גאווה על שישנם ילדים שיש לי חלק בחינוך שלהם. אני אפילו שומעת ילדים מחקים את האינטונאציות שלי".

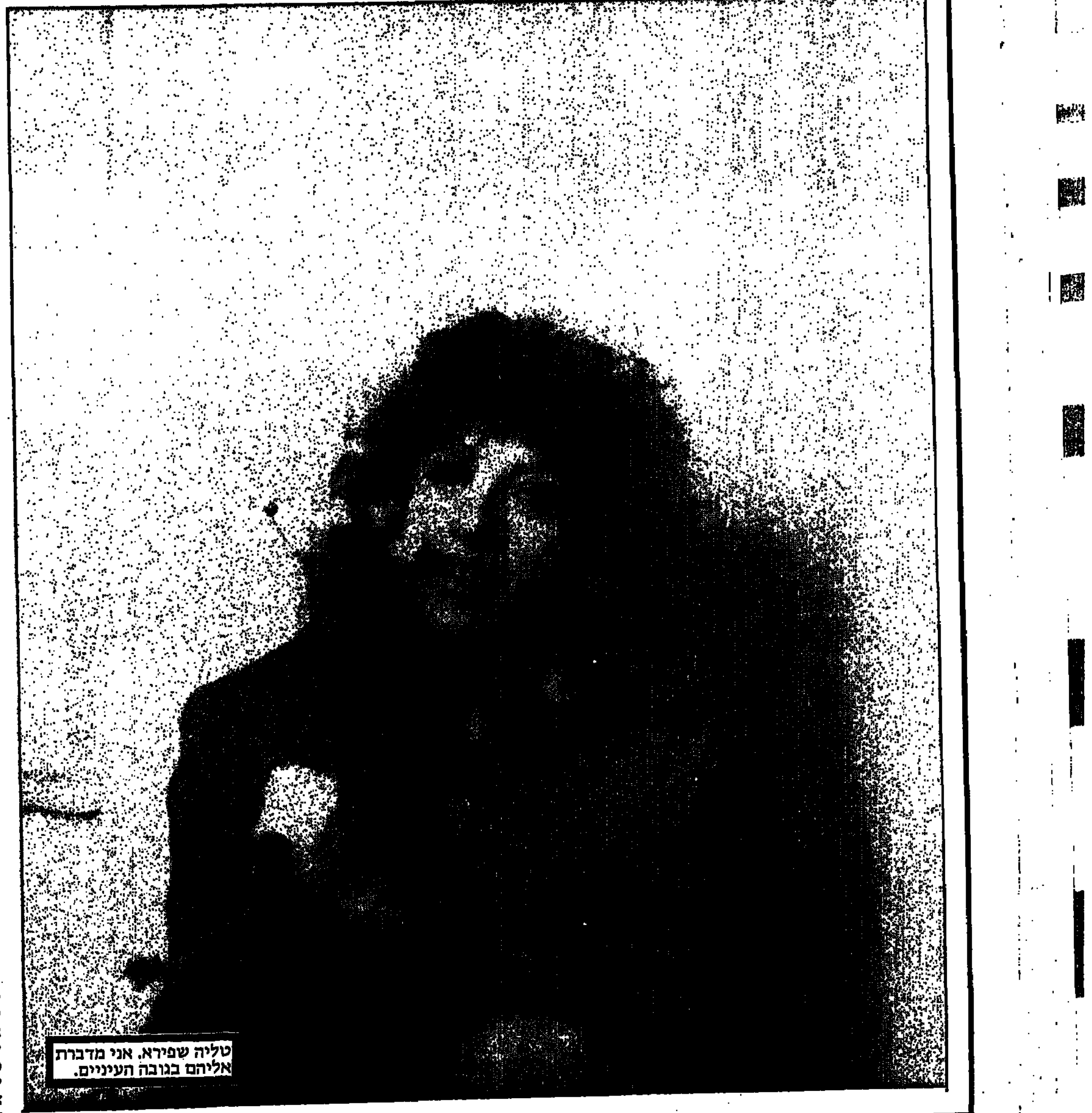

טליה שפירא. אני מדברת אליהם בגובה העיניים.

יום רביעי, כ"ג בניסן תשמ"ז – 22.4.1987

יהודית אוריה

מה שספר אחד יכול לעשות

מה שספר אחד יכול לעשות. ספר דק עם חרוזים וציורים על דפים חלקים ומבריקים, שעיצב את תפיסת החיים המוטעית שלי.

כשהזכרתיו לפני כמה שנים באוזני נחום גוטמן המנוח, הוא בכלל לא זכר שכתב אותו וצייר אותו, ולא ידע מה עולל לי. ואולי הוא עדיין גנוז בארון בבית אמי, לצד שימלת הקטיפה הכחולה קצרת השרוולים עם הצווארון הלבן, שלבשתי ביום שקיבלתי אותו.

אז לא היו לילדים הרבה ספרים. אפילו לא בבתים עם ארונות גדושי ספרים מאחורי זכוכית. אז קראנו כל הזמן אותו ספר. אני זוכרת, בת שש, בשימלת הקטיפה הראוותנית – ראוותה של הורים פולנים שאין להם כלום, אבל תופרים לבתם שימלה בשתי לירות. אותו יום בא אלינו מנהל המישרד שבו עבד אבי. מקום שקראו לו „מיפעל המיל", אולי בגלל ששילמו לעובדים רק מילימים. והוא הביא לי במתנה את „אמנון הרועה ושולמית הרועה". ואני רק זוכרת שהייתי בגובה הטאבורטקה ואמרתי לו, למה הוא לא נותן לאבא שלי יותר כסף. הורי הסמיקו ואני ידעתי מאז, שאסור לדבר עם זרים על המשכורת של אבא.

●

הציורים של נחום גוטמן היו חלומיים. המון וורוד מתוק של מארשמלו. אמנון ושולמית הרועים היו בדואים, אבל לא מאובקים עפר ואדמה אלא בצבעי פאסטל. והם גרו בבית כמו קבר רחל. ובערב היה אמנון הרועה חוזר אל אשתו היפה והאוהבת, כשטלה חולה בזרועותיו. ואני ידעתי שכך נראה האושר, וכל־כך רציתי להיות כמו שולמית הרועה, לסלסל בשיר בין־ערביים, לא ללמוד בבית־ספר, רק לשבת עם אמנון הבדואי בערב ולאהוב. אז עוד לא ידעתי, שבלי טלוויזיה שום אושר כבר לא יוכל להיות שלם.

אמנון הרועה היה עניו וצנוע ובורח מן השררה ומן התקשורת. ולכן בסוף בחרו דווקא בו למלך. כולם באו בסנדלים גוטמניים לקבר רחל ונשאו את אמנון הטוב והרחום על כתפיהם והמליכוהו עליהם למלך. אולי לא מלך. אולי שייח או מנהיג.

וכאן נוצרה טעות חיי. עד היום אינני מסוגלת להבין איך, למשל, רץ אדם לנשיאות ומפגין את סגולותיו וכישוריו. זה לא יפה. הוא צריך להגיד שהוא ממאן, ולהשפיל עיניים ולברוח מפני הכבוד, ואז יגידו, כזה צנוע, ויבחרו אותו למנהיג המיפלגה. עד היום אני לא תופסת, איך מי שמתחרה על כס היו"ר או המזכיר, אומר לפני הבחירות שהוא ינצח. הוא לא קיבל חינוך?

האמונה הזו, שרק המשובחים והמסולתים מגיעים בסוף; הציפייה שהאיש יילקח מאחורי הצאן, שיעשה את מלאכתו בצניעות, ואז יבואו כולם לבשר לו כי נבחר ויגררו אותו נגד רצונו. ולאחר שיעלה לשילטון יתגלה לכל כי הענוותן הזה ראוי גם ראוי ומוכשר ומחולל נפלאות לטובת עמו, ארצו ומיפלגתו.

●

בטח יש בעפולה מישהי יפהפיה, שלא ניגשה לתחרות מלכת היופי בשל צניעותה, והיא עדיין מחכה שמישהו ייכנס לקיוסק שבו היא עובדת ויגיש לה את הכתר. בטח יש בלוד מישהו שכתב חיבורים יפים בבית־הספר, והוא מחכה. ועורך „ידיעות אחרונות" ישגר לו הזמנה: הגיע לאוזני שאתה מיטיב לכתוב, אנא הצטרף לעיתוננו. ומישהו, אולי סנדלר בצפת, כותב שירים יפים ויו"ר אגודת הסופרים יזמין אותו לפרסם ב„מאזניים". לא ייתכן שכל החכמים והמוכשרים מסתובבים בתל־אביב, קרוב לתקשורת.

כך גם חלמתי, שבחור נבון בעל כושר מנהיגות סמוי ונחבא אל הכלים, יגור בבית־שאן ויהיה פועל בניין, וכל החברים לעבודה יבחרו בו לוועד העובדים, והוא יסרב בלחש, אבל בסוף יקבל את הדין, כי טובת העם תקרא לו למלא חובתו. ואותו בחור מבית־שאן יתגלה אחר־כך כבעל כושר אירגוני ויודע טובת עמו, והוא צנוע ובורח מן הכבוד ורק מיטיב עם העם. וכשתתקיים ועידת המיפלגה שלו, הוא יגיע בזמן מתוך כבוד למעמד, יישב בפינה, שהטלוויזיה לא תראה אותו. הוא לא יציע את עצמו, יתרחק כמי שאינו ראוי, והוא זה שייבחר למיספר אחד במיפלגה, ואחר־כך כשיראו את מיפעלותיו לטובת המדינה ואת צניעותו, ימנו אותו גם לשר השיכון והבינוי. והוא יופיע בטלוויזיה בעיניים מושפלות ובקול מהוסס ומתחטא כמנהיג אותנטי.

הנה מה שספר קטן אחד יכול לעשות.

ורדה צ'צ'יק

גם הגוף לומד לשקר

יש מי שמאמינים למלה. אפילו נשבעים בה. מלים, הם מאמינים, הן הכלי המורכב ביותר, שבעזרתו אפשר לבטא את רחשי האדם ומחשבותיו, רגשותיו ואמונותיו. הבעה מילולית, בניגוד לכל־הבעה אחרת, היא תוצר האופייני אך ורק לאדם, ולא לבעלי־חיים אחרים. היא מעין המשך ישיר של המוח, הביטוי העליון של ההומו־ספיאנס.

הבעה לא־מילולית, לעומת זאת, אופיינית גם לחיות. כלב חושף שיניים – מאיים, משפיל זנב – עצוב לו, או שהוא חולה. החתול סומר את שערו – סימן שהוא מפחד, וכן הלאה. אבל הבעה לא־מילולית, אופיינית גם לאדם, יטענו מיואשי־המלים, ואין כמוה כדי לשקף נאמנה את מצב־רוחו האותנטי של האדם, את רגשותיו האמיתיים, הלא־מוסווים על־ידי המאניפולציה המילולית.

●

את עולם החוויות הבסיסי, אפשר לשקף גם ללא־מלים. אחרת – כיצד היינו מבינים תינוקות? כיצד היו דוברי שפות שונות, מבינים זה את זה גם ללא מלים? ומעבר לזה – מה יכול לשקף חיבה יותר מליטוף, מה מבטא אהבה יותר מנשיקה, רוגז יותר מאגרוף קפוץ, פחד יותר מרטט, אימה יותר מעיניים קרועות לרווחה?

נעבור לרגע לתחום האמנויות, אל התיאטרון, שצמח מהטקס, שראשיתו בתנועה. במשך השנים התפתח התיאטרון לאמנות שהחלק המילולי שבה – המחזה, הטקסט, אינו נופל בחשיבותו, מבחינת מיכלול החוויות המועברות לצופה מהבימה, מאשר החלק הלא־מילולי: החלק הצלילי – מוסיקה, המסר המועבר באמצעות התנועה, הפנטומימה, המימיקה והמחוות הגופניות; וכל התחום הוויזואלי – תפאורה ותאורה ותילבושות. גם כאן – יש מי שנקעה נפשם משיפעת המלל שבתיאטרון, והם מקדישים עצמם – הן כיוצרים והן כצופים – לתיאטרון הלא־מילולי. הטהור יותר מבחינת מיצוי והעברת המסרים, לטענתם.

דומה כי אלה ואלה, מוצאים את עצמם תמיד, ובמיוחד בימינו אלה, מנוכרים וחסרי־אמון לחלוטין, כשמדובר בעולם הפוליטי בדרך־כלל, ובפוליטיקאים שלנו במיוחד. אדם לא נאיבי יודע, שבפוליטיקה אין לחפש את האמת אלא את האינטרס, ולכן גם המלים – למעט במיקרים נדירים – אינן משמשות בידי הפוליטיקאים־הטכנוקרטים של ימינו, מכשיר לחשיפת אמונה פנימית לוהטת: להבעת אמונה בדרך הפוליטית, לשיכנוע בדרכם הפוליטית הצודקת. שלא לדבר על כך, שאצל פוליטיקאינו – זה הרי כלי משובש ומסורס, שאפילו כללי תחביר ודיקדוק מינימאליים לא נשמרים בו.

●

אבל אפילו אדם לא נאיבי מעז, לפעמים, לחשוב – שהגוף לא משקר. אפילו גוף של פוליטיקאי. שחיוך הוא עדיין חיוך, וליטוף הוא עדיין ליטוף, וחיבוק הוא עדיין חיבוק, ושמחוות גופניות אלה עדיין משמשות את הרגשות, ולא את הוועדה המסדרת הקטנה שבראשו של כל פוליטיקאי; את המחשב הפוליטי הקטן שבראשו, הפוקד עליו: כזה ראה וחייך, כזה ראה וחבק. ושוב ושוב אנו מתבדים. כפוליטיקה – גם הגוף למד לשקר.

וכך, לאחר שכבר מזמן התייאשנו מהמסרים המילוליים, אנו עוקבים בוועידות של המיפלגות לא אחר הנאומים הנישאים מעל לבימות, לא אחר סדרות המישפטים הנבובים הזרועים הרבה „התכנסנו כאן היום", „לא יעלה על הדעת" ו„אנחנו לא ניתן". אנו עוקבים אחר מסכת המחוות הלא־מילוליות: מי יושב ליד מי, מי מזנק מאחורי מי ותוקע יד לשלום למי, מי מחייך למי ומתי, מי נכנס לאולם ומתי ועם כמה מלווים, מי עוזב את האולם ומתי ועם פמליה באיזה גודל, וכמובן – מי מחבק את מי ומתי, לפני או אחרי שלחץ את ידיו וריב־מתחבקו.

לא שאנו חושבים שהשפה הזאת, של ההבעה הלא־מילולית, מוסרת לנו את האמת, כל האמת ורק את האמת. אלא שעדיין השימוש בה מטורבל משהו, השקרים הקטנים והגדולים – שקופים, והטיח שמעל לסדקי־האמת עדיין לא העלה שכבות ואבק ועובש, כמו הטיח שמעל המלים.

אורה שם־אור

מי יביא את הגשם?

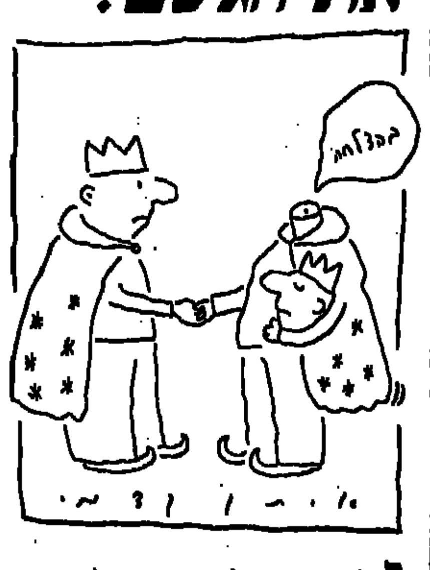

בכל פעם שמתגלית איזו פאשלה רצינית הקשורה במישרדו של שר או של ראש הממשלה, באה הזעקה הגדולה: עליו לתת את הדין! עליו לשאת באחריות מיניסטריאלית! יש להעניש את הרוג המדיני!

במילים אחרות: דורשים מהשר האחראי על קטע זה של החיים להתפטר. ללכת.

הצעקה הקולקטיבית הזאת, עליהם, הזכירה לי משהו. אבל מהו? חשבתי וחשבתי, וכלום: ופתאום, בשעת הדחת כלים, זה בא, מעצמו (אני חוששת מהרגע שאכניס למיטבח שלי מדיח־כלים. אפסיד המון רעיונות...) כן, הספר הנודע של אחד מאבות האנתרופולוגיה, סר ג'יימס ג'ורג' פרייזר בשם "The Golden Bough".

המחבר המלומד הקדיש את חייו לחקר המינהגים של העמים הפרימיטיביים. היום ידוע שהוא לא בדיוק הקדיש את חייו לחיים בין העמים שחקר, ושמחקריו מתבססים בעיקר על מימצאים שקיבל מאחרים, ולכן חלק מקביעותיו לא היה תקף כבר בשעת פירסומן – וחלק פשוט התיישן. אבל בכל זאת, נידרש כאן לפרק מעניין ביותר בספר זה, הדן ביחסי המלך או השליט ונתיניו.

●

לדברי פרייזר, השיטה היתה דומה בחלקי עולם שונים, שלא היתה קיימת ביניהם השפעת־גומלין – והדבר מוכיח שהיחסים נוצרו על רקע הפחדים של האדם באשר הוא. באותו פרק ששמו „ההריגה של המלך הכל־יכול" מסופר בפרוטרוט על הענשת המלך באותה צורה עצמה במצרים, בקונגו ובציילון, והן אצל הרבה שבטים וממלכות אחרים.

לשליט היחיד מותר היה לעשות כל שעלה ברעתו – בתנאי שיביא את הגשמים בעתם; והיה אם הגשמים לא ירדו, הוצא המלך להורג, על־פי כללי טקס מיוחדים. כי זה היה הלך־המחשבה של הנתינים: מסרנו בידי המלך את התפקיד הניהולי הבכיר, ובתמורה עליו למלא את התפקיד הכי חשוב המוטל עליו – לדאוג למזון, למנוע רעב. אם אין מזון, סימן שהשליט נכשל; השליט נכשל, סימן שעליו לתת את הדין, כלומר למות.

מיד לאחר טקס ההמתה היו בוחרים במלך חדש, ומצפים ממנו שהוא ימלא את תפקידו; פרייזר מספר כי היו מיקרים שהנתינים נאלצו להמליך שליטים כנגד רצונם, כי איש לא רצה להסתכן בהמתה, לאחר שלנגד עיניהם הומתו כמה שליטים.

הוא הדין אם התברר שהשליט חולני, או שהעמיד צאצא חולה; וגם, כאשר מחלה מיסתורית פקדה את העדרים; או כאשר פשטה מגיפה בעם. כי לכולם היה ברור שעל המלך לדאוג לטובת נתיניו – על כן הוא מלך כל־יכול.

מאז שהשתרשו מינהגים אלה חלפו אלפי שנים, אך העם שלנו, ובייחוד מי שמתיימרים להיות הדוברים של העם, ממשיכים באותה מסורת עצמה: הניבחר הרם טעה בשיקוליו, עליו ללכת, ומיד.

●

זאת, למרות שהאנושות התקדמה כביכול, והמציאה את הבחירות הדמוקרטיות, שתוצאותיהן נותנות בידי הניבחרים תקופת שילטון של ארבע או חמש שנים בלבד: כך נעשה, כדי להגביל את שילטון היחיד לתקופה קצובה לא ארוכה; הצליח בתפקידו – יבחרו בו שנית; נכשל – יבחרו במועמד אחר.

כי אדם הוא רק אדם, ואין אדם שלא עושה שגיאות. אין בשום מדינה דמוקרטית חוק של „אחריות מיניסטריאלית". השר רשאי להמשיך בתפקידו – כל עוד לא בגד במולדת או לא ביצע מעשה פלילי. החוקים הדמוקרטיים לוקחים בחשבון שהשרים יטעו מדי פעם, כי – בניגוד לתקופה הקדומה – לא רואים בהם בעלי כוח עליון... הם בשר ודם.

אלה הצועקים עליהם בכל מיקרה של החלקה (ולא תמיד זו החלקה בעיני כולם), חיים עדיין בתקופת האבן וסובלים מתיסמונת האדם הקדמון. הם בעד חטא ועונשו מיד, ובעד המלכת שליטים חדשים מיד אחרי סילוקו של השר שנכשל. הם רק שוכחים דבר אחד: שאפילו יצליחו להרחיק את חשד האשם, ואפילו יבוא העם וימליך אותם במקום המודח – מי ערב להם שיהיו אלה הם שיביאו את הגשם?

ורדה רזיאל (ז'ולטי)

המתח של קו ההתחלה

[illegible]

יום רביעי, כ"ג בניסן תשמ"ז – 22.4.1987

זמנים במטבח
מוסף ידיעות אחרונות

עוגיות מלוחות

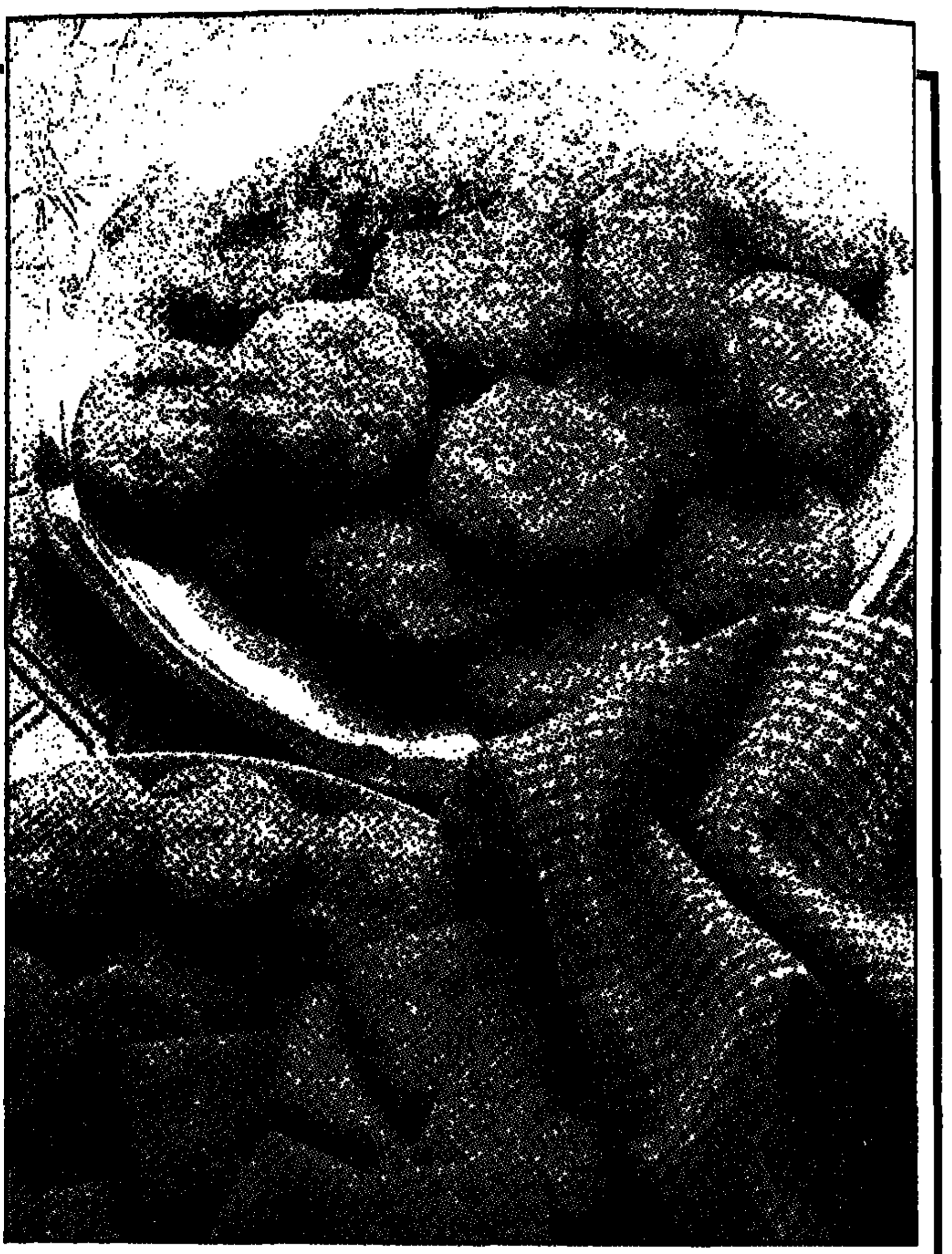

עוגיות גבינה ושקדים

המצרכים: ⅔ כוס קמח; ½ כף פפריקה; מלח ופלפל; 50 גרם חמאה או מרגרינה; 25 גרם שקדים טחונים; 40 גרם גבינה צהובה מגוררת; 2 חלמונים.

המצרכים לציפוי: ביצה טרופה; 3–4 כפות גבינה מגוררת.

מנפים יחד קמח, פפריקה, מלח ופלפל לתוך קערה. מעבדים את המרגרינה לתוך הקמח עד שתתקבל תערובת פירורית. בוחשים פנימה שקדים וגבינה, ומאחדים בחלמון ביצה. לשים לבצק רך.

מרדדים את הבצק לעלה בעובי 5 מ"מ. קורצים עיגולים בקוטר 5 ס"מ, ומעבירים לתבנית אפייה משומנת. מברישים את העיגולים בביצה טרופה, וזורים עליהם גבינה מגוררת לציפוי.

אופים בחום בינוני במשך 10 דקות, או עד שהעוגיות יקבלו צבע זהוב־שחום. מוציאים מהתנור, ומצננים מעט בתבנית. מגישים פושר או קר.

(24 יחידות)

עוגיות פרמזן

המצרכים: 50 גרם חמאה או מרגרינה, מלוחה; 5 כפות קמח; קורט פפריקה חריפה; פלפל שחור; 50 גרם גבינת פרמזן מגוררת.

מקציפים את החמאה. מערבבים את הקמח עם הפפריקה והפלפל השחור, ומעבדים לתוך החמאה המוקצפת יחד עם הגבינה המגוררת. לשים לבצק חלק, ומאחסנים במקרר למשך 30 דקות.

מרדדים את הבצק לעלה בעובי 5 מ"מ, וחותכים לעיגולים או לריבועים קטנים. מסדרים את ריבועי הבצק על תבנית אפייה משומנת. אוספים יחד את שאריות הבצק, לשים קלות, וצרים כדורים קטנים. מניחים את הכדורים בתבנית, ומשטחים לעוגיות דקות. אופים את כל העוגיות בחום בינוני במשך 10 דקות, או עד שיזהיבו. מצננים על רשת מתכת, ומאחסנים במיכל אטום לאוויר.

(24 יחידות)

■ דנית סלומון

מוסף "זמנים מודרניים"

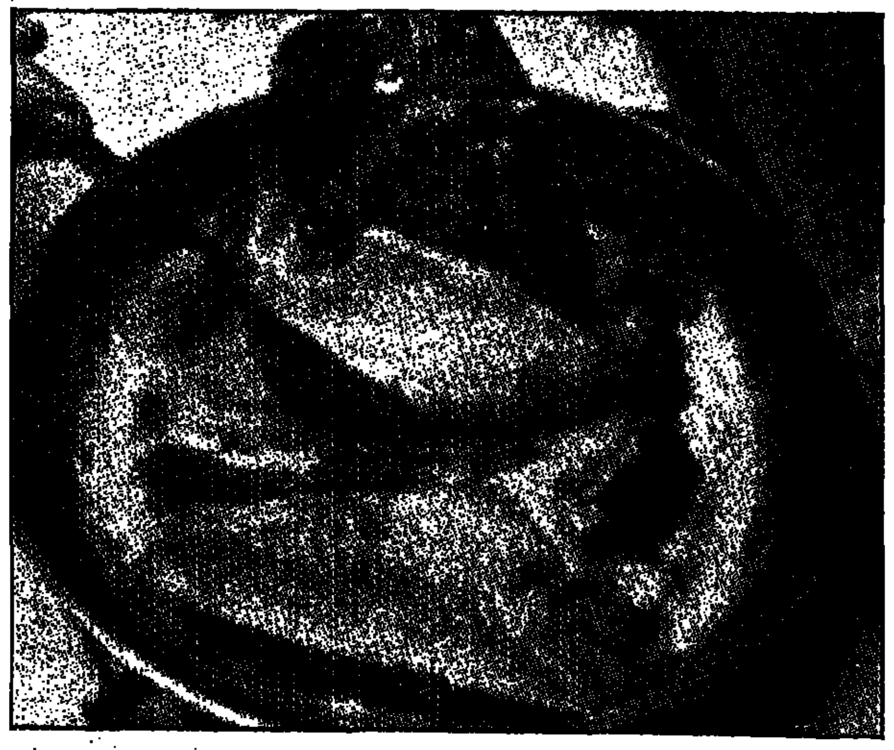

פשטידת סול

המצרכים: 1.5 ק"ג פילה סוליה; קמח; שמן לטיגון.

המצרכים למלית: 2 בצלים גדולים, קצוצים; 800 גרם סלרי קצוץ; [illegible], מלח, פלפל ופפריקה; 2 ביצים.

המצרכים לרוטב: בצל גדול, קצוץ; 5 שיני שום, קצוצות; שמיר קצוץ; 200 גרם רסק עגבניות; 2 כוסות מים; מלח, פלפל, אורגנו וקורט סוכר.

טובלים את נתחי הדג בקמח, ומטגנים בשמן חם עד שיזהיבו משני צדיהם. מסדרים את הדגים בתחתית כלי אפייה.

מטגנים קלות את הבצל. מוסיפים סלרי, ומבשלים [illegible] מהאש, ומוסיפים את הביצים [illegible]

להכנת הרוטב: מטגנים את הבצל ואת השום במעט שמן עד שיתרככו. מוסיפים שמיר, רסק עגבניות, מים ותבלינים, ומבשלים במשך 10 דקות [illegible] שהרוטב יסמיך. יוצקים את הרוטב על הדגים [illegible] ואופים בחום בינוני במשך 20 דקות. מגישים חם.

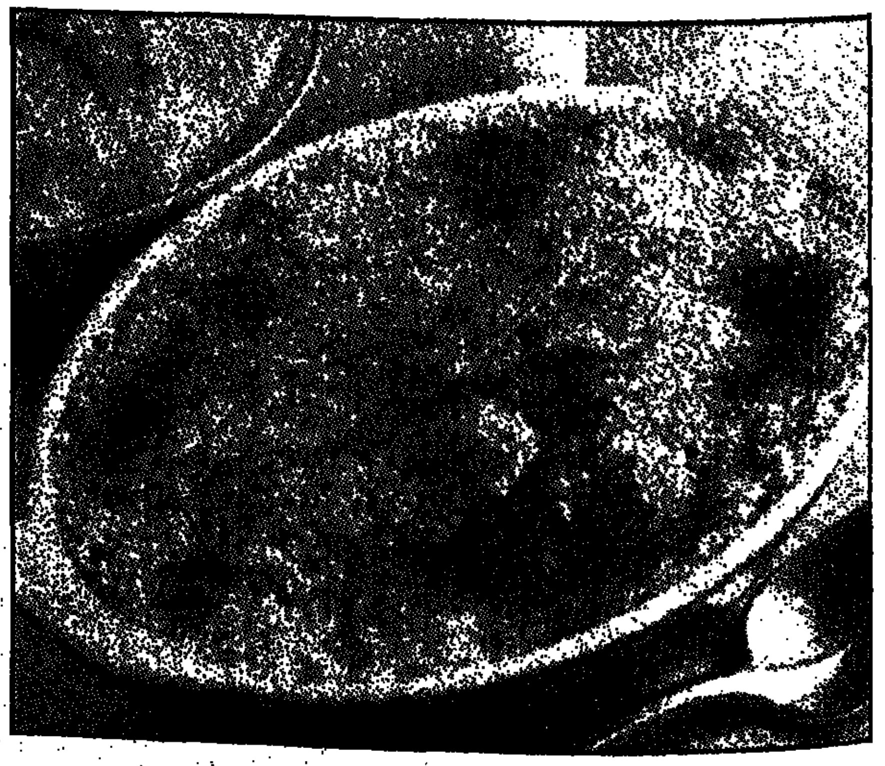

לביבות דגים ברוטב כרובית

המצרכים: ק"ג פילה דג בלי עצמות; 2 בצלים גדולים; 5 שיני שום; פטרוזיליה; 4 ביצים; מלח ופלפל; 4 כפות קמח מצה.

המצרכים לרוטב: כף מרגרינה; כף קמח; כוס חלב; מלח ופלפל; 500 גרם כרובית; ½ כוס קטשופ; גבינה צהובה מגוררת.

טוחנים את פילה הדג עם בצל, שום ופטרוזיליה. מוסיפים ביצים, תבלינים וקמח מצה. משהים 10 דקות, עד שהתערובת תתקשה מעט.

מחממים שמן במחבת. מנטפים כפות מהתערובת למחבת, ומטגנים את הלביבות עד שיזהיבו משני צידיהן.

להכנת הרוטב, מבשלים את הכרובית במים, ומועכים למחית חלקה. ממיסים את המרגרינה בסיר, ובוחשים לתוכה את הקמח. מוסיפים חלב בהדרגה, ומביאים לרתיחה תוך בחישה. מבשלים עד שהתערובת תסמיך. מתבלים ומוסיפים את מחית הכרובית ואת הקטשופ. מבשלים יחד 5 דקות.

מסדרים את לביבות הדגים בתבנית אפייה, ויוצקים עליהן את רוטב הכרובית. בוזקים מעט גבינה צהובה מגוררת, ואופים במשך 20 דקות בחום בינוני.

מכונת הכביסה החדשה של פיליפס
מזמינה אותך לחנויות ולרשתות השיווק:

השווי ותווכחי

לפניך 5 ממכונות הכביסה הפופולאריות בישראל. מחירן זהה, פחות או יותר, וכולן תכבסנה עבורך את אותם 5 קילוגרם. ואולם, אם תשווי תכונותיהן תגלי במהירות כי אחת מהן מציעה לך הרבה יותר. איזו מהן? השווי ותווכחי.

תכונות	פיליפס 099	קונסטרוקטה	תדיראן גלקסי פור	אלקטרה	קריסטל סופר לורד
10 שנות אחריות על המנוע והמיכל	✓	—	—	—	—
שליטה במהירות הסחיטה התאמת עצמת הסחיטה לסוג הכביסה	✓ מ-120 סל"ד עד 850 סל"ד	— מהירות קבועה	— מהירות קבועה	— מהירות קבועה	— מהירות קבועה
צורת מפלסטיק קשיח עמידה בכלור וחומרי הלבנה	✓	— צנרת גומי	— צנרת גומי	— צנרת גומי	— צנרת גומי
מיכל מפלסטיק משוריין אין חלודה, חורים ונזילות	✓	— מיכל אמייל	— מיכל אמייל	— מיכל אמייל	— מיכל אמייל
רוחב קומפקטי	✓ 40 ס"מ (2 מרצפות)	— 45 ס"מ	— 49 ס"מ	— 43 ס"מ	— 48 ס"מ

רשימת היתרונות של פיליפס עוד ארוכה. לדוגמה: תכנית חסכונית ל½ כביסה, מערכת בולמי-זעזועים ייחודית לפעולה שקטה ויציבה במיוחד, 11 אמצעי-בטיחות המגינים על המכונה והמשתמש מפני שימוש שגוי ותקלות. פיליפס מציעה לך היום את מכונת- הכביסה המתקדמת ובו בזמן את המכונה הנוחה ביותר לתפעול. על כך יעיד כל איש מקצוע רציני, ומכך תוכלי להתרשם בעצמך בחנויות החשמל וברשתות. וביחס למחיר. כאן מצפה לך הפתעה - מחירה של פיליפס כמעט זהה למחירן של מכונות אחרות, המציעות לך הרבה פחות.
ועכשיו איזו מכונת כביסה את צריכה?

PHILIPS
פיליפס. חברת האלקטרוניקה הגדולה בעולם.

אלקטרו מ.מ. סחר מקבוצת ■ המשביר המרכזי.

א.ק. פרסום ושיווק

את צריכה פיליפס

דלית גיר מגישה:

בסימן דגים

סלט דגים וירקות

המצרכים: ק"ג פילה דגים; 400 גרם אפונה וגזר, קפואים; 4 תפוחי־אדמה בינוניים; 100 גרם זיתים מגולענים; 4 כפות מיונית דלת קלוריות; מיץ מלימון גדול; מעט פלפל לבן.

קולפים את תפוחי־האדמה, חותכים לקוביות קטנות, ומבשלים במים עם מעט מיץ לימון במשך 10 דקות. מוציאים את תפוחי־האדמה בכף מחוררת, ושמים במסננת.

מבשלים את הדג במי הבישול של תפוחי־האדמה במשך כ־15 דקות. מסננים את הדג היטב.

מבשלים את האפונה והגזר במי מלח עד שיתרככו. מסננים ומעבירים לקערה. מוסיפים דג מבושל, תפוחי־אדמה, זיתים פרוסים ומיונית בלולה במעט מיץ לימון. מתבלים בפלפל, ומקררים עד לשעת ההגשה.

מוסקה מדג

המצרכים: 2 חצילים גדולים; ק"ג דג ללא עצמות; בצל גדול; גזר גדול; 4 שיני שום; שמיר; 2 ביצים; קמח מצה; קמח מתובל במלח, פלפל ופפריקה; רוטב טחינה דליל.

קולים חציל אחד על אש. קולפים ומועכים. פורסים את החציל השני לפרוסות, עם הקליפה, וטובלים אותן בקמח המתובלת. מטגנים את פרוסות החצילים בשמן חם עד שיזהיבו. מסדרים את הפרוסות בתבנית אפייה.

טוחנים את הדג עם בצל, גזר, שום ושמיר. מוסיפים לתערובת ביצים, תבלינים ומעט קמח מצה. מוסיפים את החציל המעוך ומערבבים היטב. מורחים את התערובת על שכבת החצילים שבתבנית. אופים בחום גבוה במשך 20 דקות.

מכינים רוטב טחינה דליל, ויוצקים על המוסקה. ממשיכים לאפות בחום בינוני עד שרוטב הטחינה יתייבש.

קוטייל זהבון

המצרכים: 20 טיפות רוטב וורצ'סטר (רויאל); ½ כוס מיונית; 4 כפות קטשופ; חבילה דג זהבון.

חותכים את הדג לחתיכות באורך 2 ס"מ. מערבבים יחד רוטב וורצ'צטר, המיונית וקטשופ. מרפדים 2 כוסות יין עם רגל בעלי חסה. מניחים על החסה את חתיכות הדג, ויוצקים למעלה את הרוטב.

■ רות יולס ■ צילם: יצחק טפר־מוס

עם גבינה ושמנת

עוגת גבינה גבוהה

המצרכים: שיכבה של עוגת תופין בעובי 1½ ס"מ (אפשר קנויה); 1⅓ כוסות סוכר; 10 חלבוני ביצים; 500 גרם גבינה לבנה שמנה; 6 חלמונים; ½ כוס חלב; 70 גרם מרגרינה; ¾ כוס קמח; קליפת לימון מגוררת; קורט מלח; תמצית וניל.

מניחים את שכבת העוגה בתחתית תבנית עגולה. מקציפים את החלבונים עם הסוכר לקצף נוקשה. טורפים את הגבינה עם החלמונים, קליפת הלימון ומעט תמצית וניל. מוסיפים מרגרינה רכה וקמח, וטורפים לתערובת חלקה. מקפלים את הקצף לתוך תערובת הגבינה, ויוצקים את התערובת לתבנית אפייה.

אופים בחום בינוני 1½ שעות. כאשר נוצר קרום קרוש על פני העוגה, מוציאים אותה בזהירות מהתנור, ומשחררים את השוליים העליונים של העוגה מדפנות התבנית בעזרת סכין. בתום האפייה חוזרים על הפעולה. כך העוגה תתפח ותשקע בצורה אחידה.

בוזקים אבקת סוכר על העוגה המצוננת והמקוררת.

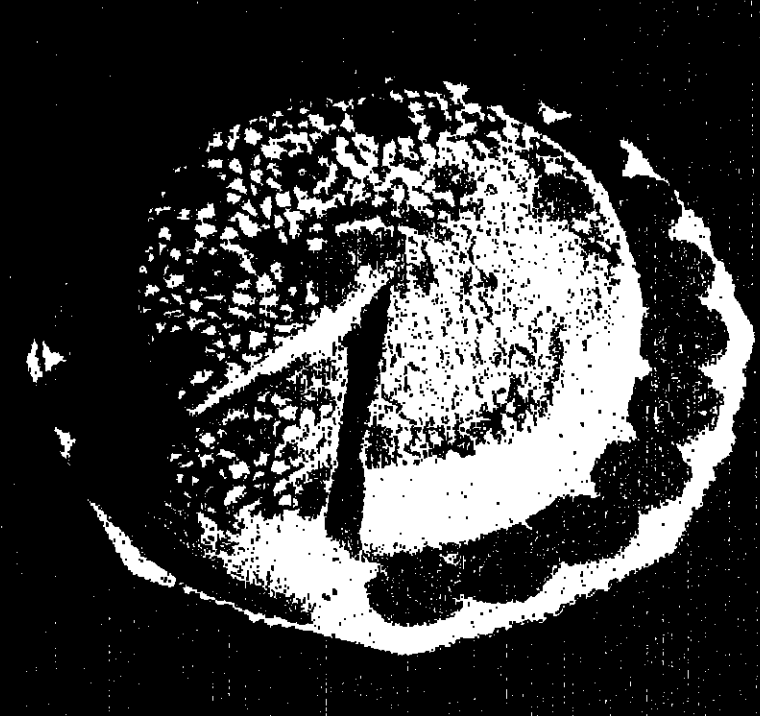

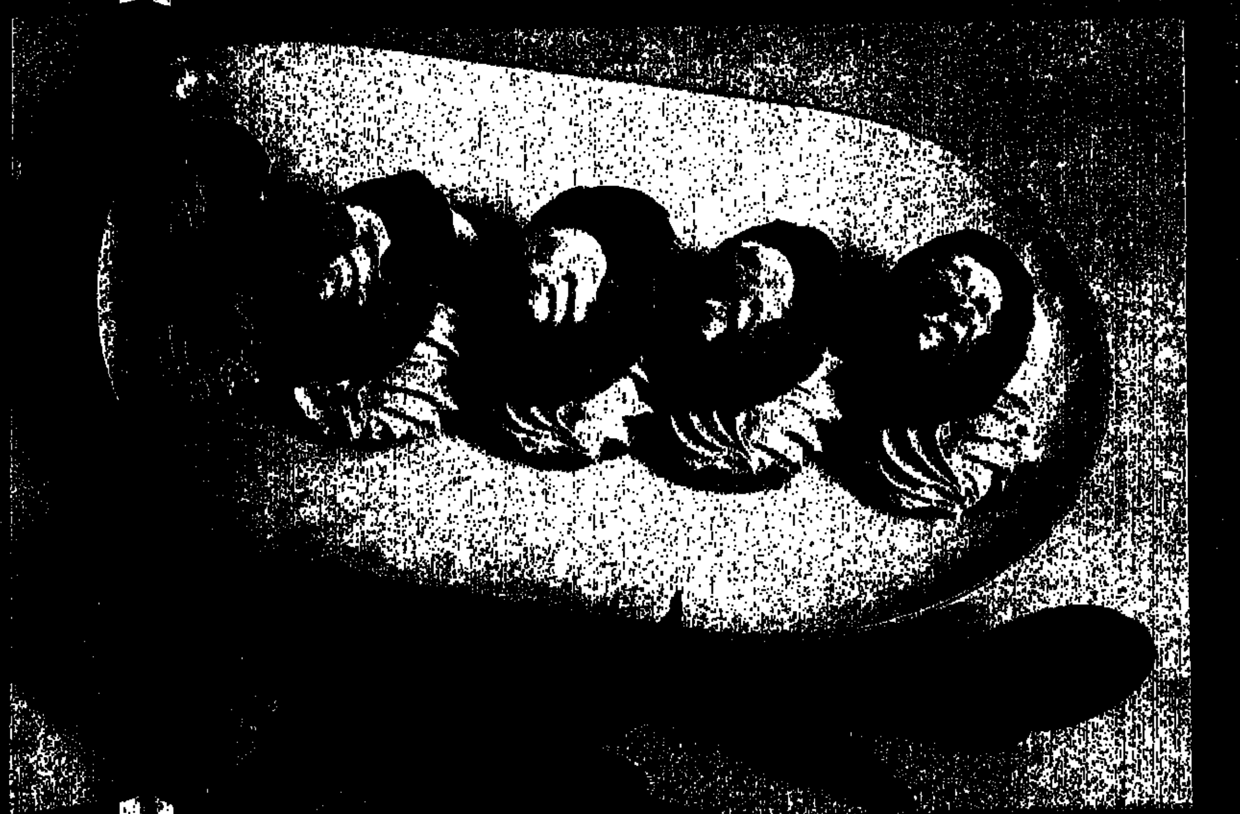

כריכוני שקדים ומוקה

המצרכים לעוגיות: 5 חלבוני ביצים; 1¼ כוסות שקדים טחונים; 2¼ כוסות סוכר; 100 גרם מרציפן מוכן; קליפת לימון מגוררת; מעט תמצית וניל.

המצרכים למלית: שקיק שמנת מתוקה; כוס חלב; חבילה אבקת פודינג אינסטנט בטעם וניל; כף אבקת קפה נמס; שוקולד מומס לטבילה.

להכנת העוגיות, מערבבים את כל החומרים יחד, בקערה, ומחממים מעל אמבט מים חמים, תוך בחישה. מצננים.

משמנים ומקמחים תבנית גדולה. מעבירים את תערובת העוגות לשקיק זילוף, ומזלפים עוגיות מוארכות על התבנית. אופים בחום של 200 מעלות צלסיוס עד שהעוגיות יזהיבו. מסירים מהתבנית ומצננים.

טובלים חצי מכמות העוגיות בשוקולד מומס עד מחציתן. מניחים על נייר אפייה ומשהים עד שהשוקולד יקרש.

להכנת המלית, מקציפים יחד שמנת, חלב, אבקת פודינג וקפה נמס לקרם נוקשה. מזלפים את הקרם על העוגיות הבלתי מצופות. מכסים בעוגיות המצופות. מגישים קר.

תרביך פיטריות

המצרכים: 4 פרוסות לחם לבן, קלויות; 600 גרם פיטריות טריות, פרוסות; בצל קצוץ דק; מלח ופלפל לבן; 50 גרם מרגרינה, לטיגון; כף קמח; כוס מרק צח; כוס שמנת מתוקה או צמחית; שמיר קצוץ.

ממיסים את המרגרינה במחבת גדולה, ומאדים את הבצל. מוסיפים את הפיטריות, וממשיכים לטגן עוד דקות אחדות. זורים פנימה קמח, ובוחשים עוד דקה. מוסיפים את המרק, בהדרגה. ממשיכים לבשל תוך בחישה עוד 5 דקות, עד שהרוטב יסמיך. בוחשים פנימה שמנת, מחממים ומתבלים.

מסדרים את פרוסות הקלי בצלחת הגשה, ויוצקים על כל פרוסה רבע מכמות הפיטריות. מעטרים בשמיר קצוץ דק.

(4 מנות)

מרכזי ההדרכה
לארוח ולתרבות המזון

תנובה אסם

ירושלים

מרכז ההדרכה של תנובה-אסם ירושלים
עבר למעונו החדש - רח' סוקולוב 15, בית מיטשל, מיקוד 92144.
להרשמה: טל. 02-667536 ולבקש את מרכז ההדרכה
או טל. 02-551333, תנובה ירושלים מח' מנגנון - לפנות לשולה

החלה ההרשמה לקורסים ולהרצאות לחודשים אפריל-מאי 1987

קורסים בני שלוש פגישות
במחיר -.20 שקל

1. **בישול אקסקלוסיבי במחיר סביר - א'**
החל מה-20.5.87, מידי יום ד', בשעה 16.30

קורסים בני 2 פגישות
במחיר -.15 שקל

1. **בישול במיקרוגל**
החל מה-22.4.87, מידי יום ד', בשעה 16.30
2. **בישול במיקרוגל**
החל מה-6.5.87, מידי יום ד', בשעה 10.30

הרצאות בודדות
במחיר -.8 שקל

1. **פשטידות צמחוניות - א'**
יום ד', 6.5.87, בשעה 16.30
2. **עוגות ללא אפיה**
יום ב', 11.5.87, בשעה 10.30
3. **פשטידות צמחוניות - ב'**
יום ד', 13.5.87, בשעה 16.30
4. **מנות ראשונות חמות וקרות**
יום ג', 19.5.87, בשעה 10.30
5. **תבשילי דגים**
יום ג', 19.5.87, בשעה 16.30
6. **תוספות למנה עיקרית**
יום ג', 26.5.87, בשעה 10.30
7. **הכנת בלינצ'ס - חביתיות**
יום א', 31.5.87, בשעה 16.30

הרצאה חד פעמית
(שעור כפול)
במחיר -.20 שקל

1. **עיצוב דגמי מרציפן - א'**
(כולל מצרכים וחומרים)
יום א', 24.5.87, בשעה 16.30
2. **עיצוב דגמי מרציפן - ב'**
(כולל מצרכים וחומרים)
יום ג', 26.5.87, בשעה 16.30

הרצאות ללא תשלום

1. **הקפאת מזון ביתי**
יום ב', 25.5.87, בשעה 20.00
2. **ארוח גבינות ויין**
יום ד', 27.5.87, בשעה 20.00

חיפה

חיפה רח' עמק הזיתים 3, הדר הכרמל, מיקוד 33065 טל. 04-521501

החלה ההרשמה לקורסים ולהרצאות לחודשים אפריל-מאי 1987

קורסים בני שלוש פגישות
במחיר -.15 שקל

1. **בישול סיני**
החל מה-28.4.87, מידי יום ג', בשעה 10.00
2. **בישול סיני**
החל מה-10.5.87, מידי יום א', בשעה 17.00
3. **קונדיטוריה ביתית**
החל מה-11.5.87, מידי יום ב', בשעה 17.00

קורסים בני שתי פגישות
במחיר -.12 שקל

1. **הכנת פטיפורים (שני ימים צמודים)**
ימים ג'-ד', 28-29.4.87, בשעה 17.00
2. **אפית פשטידות ועוגות במיקרוגל**
החל מה-25.5.87, מידי יום א', בשעה 10.00

הרצאות חד פעמיות
במחיר -.12 שקל

סדנא לעיצוב דגמי מרציפן
(כולל מצרכים וחומרים)
יום ב', 27.4.87, בשעה 16.00
יום ד', 20.5.87, בשעה 09.00

הרצאות בודדות
במחיר -.8 שקל

1. **שימוש ואפיה במעבד מזון**
יום ד', 29.4.87, בשעה 10.00
2. **אפית עוגות ביתיות**
יום ד', 6.5.87, בשעה 10.00
3. **הכנת מזנון חגיגי (בשרי)**
יום ד', 6.5.87, בשעה 17.00
4. **הכנת סלטים**
יום א', 10.5.87, בשעה 10.00
5. **פשטידות צמחוניות**
יום ב', 11.5.87, בשעה 10.00
6. **תבשילי עופות**
יום ד', 13.5.87, בשעה 10.00
7. **מנות ראשונות**
יום ג', 19.5.87, בשעה 10.00
8. **ארוחות מהירות הכנה (בשרי)**
יום ד', 20.5.87, בשעה 17.00
9. **אפית עוגות גבינה**
יום ב', 25.5.87, בשעה 10.00
10. **מאכלי שבועות**
יום ג', 26.5.87, בשעה 10.00
11. **אפית עוגות גבינה**
יום ד', 27.5.87, בשעה 17.00

הרצאות בודדות
במחיר -.5 שקל

ארוח גבינות ויין (מתכונת חדשה)
1. יום ד', 13.5.87, בשעה 17.00
2. יום ב', 18.5.87, בשעה 10.00

ניתן לארגן ערבי גבינות ויין לקבוצות סגורות לפי תאום מראש.
כל הקורסים וההרצאות מלווים בהדגמות ובטעימות.
ההשתתפות בקורסים ובהרצאות מותנית בהרשמה ובתשלום מראש במרכזי ההדרכה
ירושלים טל. 02-667536 ולבקש את מרכז ההדרכה, או טל. 02-551333 מח' המנגנון - גב' שולה
חיפה טל. 04-521501.
פרטים על מערכת השיעורים במרכז ההדרכה ת"א טל. 03-243157/8

מיפגש ביתי

חנימוס מחייב

• מפגש ביתי על ספל קפה או כוס תה, בשעות אחר־הצהריים, הוא מן הדברים המקובלים. רבים מעדיפים אותן על ישיבה בבית קפה צפוף ורועש. השעה המתאימה לפגישות כאלה היא בין ארבע לחמש אחה"צ.

• מכסים את השולחן במפה צבעונית. מניחים את הספל על התחתית, והכפית על התחתית, כשהידית פונה לימין. משמאל לספל תעמוד צלחת העוגה ועליה (או משמאלה) מפית. בין הספל לצלחת מזלג עוגה. את העוגה, הפרוסה מראש, מניחים על צלחת במרכז השולחן. המארחת יכולה לחלק את העוגה למוזמנים, או שהם יכולים להגיש לעצמם, כשהן נעזרים בכף העוגה.

• אם מגישים קצפת לקפה או לעוגה, מגישים אותה בקערית נאה, עם כפית מיוחדת. האורחים יתכבדו בקצפת כרצונם. את קנקן הקפה או התה ואת המיסכרת מניחים לימין המארחת.

• אין מגישים ממתקים לקפה של אחה"צ. עוגיות קניות יש להעביר מהאריזה המקורית לצלחת הגשה. עוגה ועוגיות יבשות אפשר ליטול ביד מצלחת ההגשה.

■ ב.א. ברקאי

עוף מושחם עם בצל

מפשירים עוף גדול (מספר 1), ומחלקים ל־8 נתחים. אפשר להשתמש בכרעי עוף במישקל דומה. שוטפים ומנגבים.

במחבת כבדה מטגנים טבעות בצל משני בצלים בינוניים עד שיתרככו. מוסיפים את חלקי העוף ומתבלים בפפריקה מתוקה ובתבלין לגריל עוף. (אם אין, אפשר להשתמש בקרי, באבקת שום, או בכל תבלין אחר). מכסים ומטגנים מעל להבה בינונית כ־20 דקות. מציצים מדי פעם, לראות אם העוף לא נחרך. הופכים את נתחי העוף לאחר שהשחימו מצידם האחד. בשלב זה מוסיפים כ־5 תפוחי־אדמה קלופים ופרוסים לפרוסות בינוניות, שהושרו זמן מה במים קרים ונשטפו. תצלי מוכן באשר תפוחי־האדמה רכים ושחומים לגמרי.

אורז אדום עם כרוב וגזר

מאדים בצל קצוץ יחד עם רבע כרוב קצוץ (לא דק מדי), ושני גזרים קצוצים, בסיר מכוסה. מערבבים בכף עץ, ומוסיפים כפית סוכר, קורט מלח וקופסה קטנה של רסק עגבניות מהולה במים באותה כמות. בינתיים שוטפים כוס וחצי אורז, מסננים ומייבשים כמה דקות. מוסיפים לסיר עם הירקות המאודים, ומערבבים. לאחר שהאורז סגג מהמיצים שבסיר, מוסיפים מים עד קצת מעל גובה התבשיל. מביאים לרתיחה, מקטינים את האש ומבשלים 20 דקות. אפשר להוסיף במקום מים מרק עוף או שאריות של כל מרק אחר.

■ נעמי סנדרסון

ארוחה לשניים

שולחן ערוך לשניים, עם פרחים, נרות ויין ומוסיקה חרישית, כבר מתחיל רומן. זה שהותיים אחריכן לא ממשיכים תמיד באותה נימה רומנטית. כבר אינו תלוי בארוחה הטובה המוצעת כאן.

עוף טוב

המצרכים: 500 גרם חזה עוף נקי; 500 גרם פטריות שמפיניון פרוסות לפרוסות עבות; 2 שיני שום מוכות; בצל פרוס לפרוסות לא דקות; 15 גבעולי פטרוזיליה קצוצים; גמבה אדומה חתוכה לחתיכות בגודל בינוני; פלפל ירוק חתוך לחתיכות בגודל בינוני; 2 גזרים חתוכים לפרוסות אלכסוניות עבות, 2 כוסות אורז פרסי שטוף היטב; ¼ כוס שמן; 100 גרם זרעוני צנובר קלויים; 100 גרם שקדים פרוסים וקלויים; כף פפריקה מתוקה; מלח; 3 כוסות מים; 100 גרם מרגרינה.

מטגנים את האורז בשמן כעשר דקות, תוך כדי עירבוב, עד שהאורז מתחיל להזהיב. מוסיפים את המים ומלח לפי הטעם ומביאים לרתיחה מעל להבה גבוהה. מכסים את הסיר ומנמיכים מאוד את הלהבה. מבשלים עד שהאורז יתרכך.

חותכים את העוף לחתיכות בגודל 5 ס"מ. מטגנים את חתיכות העוף במרגרינה. הופכים מידי פעם ומפזרים פפריקה. כשהבשר מזהיב מעט (לא לטגן יותר מדי, כדי שהבשר לא יתייבש), מוציאים אותו מהמחבת ומכניסים את הבצל. מפזרים שוב פפריקה, מטגנים עד שהבצל מזהיב. לקראת סוף הטיגון מוסיפים שום מעוך. מוציאים את הבצל מהמחבת ומוסיפים לעוף.

מוסיפים למחבת הטיגון את הפטריות. מטגנים קלות ומוציאים בכף מחוררת. ומטגנים גם את הגמבה והפלפל. (אם יש צורך, אפשר להוסיף עוד מרגרינה).

מחזירים את כל החומרים למחבת לחימום מהיר. טועמים ומוסיפים עוד מעט רוטב וורצ'סטר (רויאל) ומלח, אם יש צורך. מעבירים לצלחת הגשה, וזורים פטרוזיליה. מסדרים מסביב את האורז ומקשטים בצנובר ובשקדים.

בננות בלהבה

המצרכים: 4 בננות, 4 כפיות סוכר, כפית קינמון, בת מיץ לימון; 3 כפות ברנדי; מרגרינה בטעם חמאה; גלידת וניל; שקדים פרוסים וקלויים.

מטגנים את הבננות השלמות והקלופות במרגרינה [illegible] הצדדים. מוסיפים את הסוכר, הקינמון ומיץ הלימון. מסירים מהאש כשהבננות מזהיבות, ויוצקים [illegible] ברנדי. מדליקים את הברנדי. מעבירים לצלחות [illegible] ומגישים עם גלידת וניל, מקשטים בשקדים.

עוגת שקדים ושוקולד

המצרכים: 50 גרם חמאה או מרגרינה; 4 ביצים גדולות; ½ כוס סוכר; 10 כפות קמח; 3 כפות שקדים מולבנים קצוצים; ¼ כפית תמצית שקדים; קרם שוקולד (בהמשך); 3 כפות שקדים מולבנים פרוסים, לעיטור.

מרפדים תבנית בקוטר 20 ס"מ בנייר אפייה. משמנים ומקמחים.

ממיסים את החמאה, ושומרים בצד. מקציפים את הביצים עם הסוכר עד שהתערובת מבהירה מאוד ומשלשת את נפחה. מנפים על קצף הביצים את הקמח, יוצקים מסביב את החמאה המומסת וזורים שקדים קצוצים. מוסיפים תמצית שקדים, ומערבבים את כל התומרים יחד בזהירות, בתנועות קיפול. יוצקים את התבליל לתבנית המוכנה, ואופים בחום בינוני עד שקיסם שננעץ בעוגה יוצא נקי (כ־45 דקות).

מצננים בתבנית דקות אחדות, והופכים על רשת מתכת להשלמת הצינון.

חוצים את העוגה לשתי שכבות. מורחים חצי מכמות הקרם על השיכבה התחתונה, מכסים בשיכבה העליונה, ומורחים למעלה את שארית הקרם. מעטרים בפרוסות שקדים. שומרים במקרר.

המצרכים לקרם השוקולד: 100 גרם חמאה או מרגרינה בטעם חמאה, בלי מלח; 175 גרם אבקת סוכר; כף גדושה אבקת קקאו; כפית רום.

מקציפים היטב את החמאה. מנפים אבקת סוכר עם קקאו, ומוסיפים בהדרגה לחמאה המוקצפת, תוך הקצפה. מוסיפים גם את הרום. ממשיכים להקציף לתערובת חלקה ואחידה.

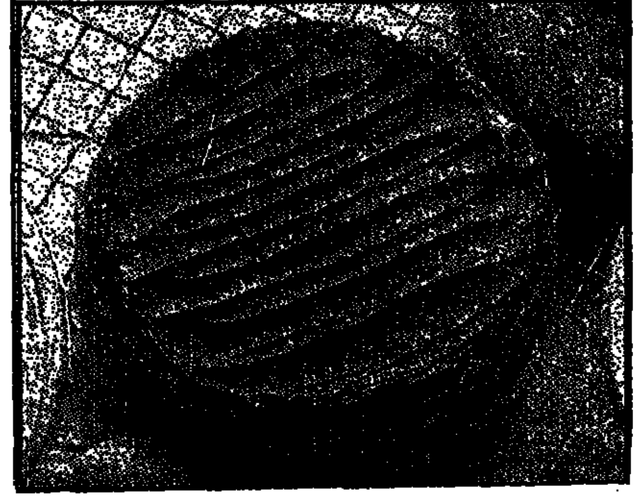

בת־עמי ורסנו. מנצחת

אם הסיפור של בת־עמי ורסנו לא היה אמיתי, הפמיניסטיות היו צריכות להמציא אותו • בהתחלה היא היתה האשה הקטנה. גידלה ילדים וסידרה ארונות • יום אחד ארזה את החפצים שלה בסדין, ועזבה • עכשיו היא מגלגלת מיליון דולר בשנה, מייצרת תכשיטים • את המאהבים הצעירים החליפה באהבה יציבה • איבסן יכול היה לקבל השראה

מאת שוש מיימון

עד גיל 42 היתה בת־עמי ורסנו עקרת־בית. היום היא תכשיטנית ואשת עסקים מצליחה, המגלגלת מחזור של מיליון דולר(!) בשנה. סיפור הצלחה פנטסטי. הגשמה אישית מאוחרת בכל המובנים: מעקרת־בית משועממת ונישואים חיוורים, היא קמה והעזה לשנות. יצאה לעולם העסקים, התגרשה, והיום, באמצע שנות ה־50 שלה, אחרי שנים רבות בסטטוס של גרושה עליזה ותוססת, התאהבה ונישאה. סוף־סוף הגיעה אל המנוחה והנחלה.

הסיפור של בת־עמי משקף מצוקות־תקוות־חלומות־מנטויות של נשים רבות. בת־עמי העזה לשנות והצליחה. היום היא גם עשירה, גם נאהבת. במידה רבה היא מעין נורה מודרנית, גיבורת המחזה „בית הבובות" של איבסן. במחזה, שנכתב בסוף המאה שעברה, קמה נורה, אשה־בובה תלותית ומתפנקת, עוזבת את הבית ויוצאת למסע של מימוש עצמי. המחזה מתאר את התהליך הנפשי, שהביא את הגבורה לנקוט בצעד הנועז, ומסתיים בנורה העומדת בפתח הדלת. גם מי שהזדהתה עם הגיבורה, התלבטה אם לקום ולשנות. במחזה, איבסן לא מספר מה מצפה לה 'מעבר לחרי החושך'.

בת־עמי, אחת שהעזה. היא עברה את כל התהליך. המעבר מעקרת בית כנועה וצייתנית לאשת עסקים יוזמת ואגרסיבית, גרושה לבד בשנות הארבעים, ומציאת האהבה. סיפור עם סוף אופטימי, שיכול גם להיות משל. משל לכל אותן נשים, המוצאות עצמן במילכוד של נישואין בלתי מספקים ושל זהות עצמית לא ברורה.

הדי הפמיניזם הגיעו אל בת־עמי בסוף שנות ה־60', תקופה שבה, בין היתר, הלם המחזמר „שיער" באוזניים ודיבר על חופש מיני, מתירנות ושיחרור. בת־עמי היתה אז בסוף שנות השלושים שלה, עקרת־בית ואם לשתי בנות בוגרות ושני בנים פעוטים. היא מכנה את עצמה: „קורבן המהפיכה. דור הביניים שהתבלבל, ושילם את המחיר".

בת־עמי: „כשהתחתנתי, בגיל עשרים, ראיתי את היעוד שלי בלהביא את נעלי־הבית לבעלי ולשרת אותו. ראיתי אותו חזק וגדול ומגונן עלי. הנורמה שלי היתה: 'הגבר הגדול, האשה הקטנה, שני ילדים – בית בורגני'. המיבנה הקלאסי שלי: 'הוא אומר מה לעשות, הוא יודע, ואת מבצעת אוטומאטית, בלי לערער'. מותר היה לי להתפתח ולרכוש מיקצוע, אבל רק קצת. יותר בתור תחביב לשעות הפנאי. קודם כל הייתי צריכה להיות עקרת־בית. לראוג שהארונות יהיו מסודרים".

הבעל, דוד ורסנו, היה מעצב נעליים. בת־עמי מתארת עשר שנים אידיליות ושקטות. לולא הכורח לצאת לעבודה, אפשר שהיתה ממשיכה לחיות בתוך חלוקת התיפקודים המסורתית, בלי להיות מודעת שיכול להיות גם אחרת.

„כשהתחתנו היה בינינו הרטט של האהבה הגדולה. עשר שנים הייתי בבית. גידול ילדים היה בעיני יעוד. תפרתי שמלות קטנות לבנות, הלכתי לקאנטרי־קלאב, עשיתי התעמלות, למדתי צרפתית ואיטלקית. בעלי היה המפרנס, ואני השתעשעתי. עשיתי חיים. כשרציתי להתחיל לעבוד, דוד לא הירשה. הייתי אז כל־כך תמימה, שלא ידעתי בכלל שקיימים גברים אחרים, ולא תיארתי לעצמי שהוא אולי מקנא.

„בעלי לשעבר הוא ממוצא בולגרי. כאשכנזיה, היה לגבר הספרדי קסם בעיני. נמשכתי למאצ'ו החזק. לריתוק שהוא מקרין. רציתי לכבוש אותו. היום אני כבר יודעת שאין שם כלום, ולא משנה, כמובן, אם הוא מזרחי או אשכנזי. כשמכירים מקרוב את סוג הגבר הזה – החזק, היודע, שאומר לכולם מה לעשות – מגלים שהוא סובל מרגשי נחיתות, מחוסר ביטחון". ואני יכולה לומר את זה בוודאות, כי הייתי בכל הסרטים. גם בסרט הזה.

השינוי חל כשבעלה חלה. עבר ניתוח לב פתוח, והיה מרותק למיטה במשך חודשים רבים. מציאות של חוסר ברירה, הניעה את בת־עמי לבחור באפשרות הנכונה. היא היתה צריכה לפרנס את המישפחה. זו היתה נקודת המיפנה.

מיקצוע לא היה לה. היא נזכרה, שכנערה אהבה להשתעשע בעיצוב תכשיטים. קנתה שולחן בשוק הפישפשים, והתחילה ליצור תכשיטים. בתחילת שנות ה־70' תעשיית התכשיטים בארץ היתה בחיתוליה. בת־עמי ניגשה ל„משכית", הראתה להם דגמים, ומיד קבלה הזמנה ראשונה. רות דיין, אז מנהלת משכית, עודדה אותה להמשיך.

בת־עמי: „עבדתי בבית. דוד חינך אותי, ש'בית זה בית'. התחלתי למכור – הגיעו הזמנות בכמות קטנה, פרנסתי את הבית. הייתי בשיכרון. עם כל הזמנה הייתי נדהמת, נלהבת. חשבתי שזה זמני, שעוד מעט זה יגמר".

„רגע ההתעוררות שלי היה, כשהייתי צריכה להמרות את פיו בפעם הראשונה. קיבלתי ממכון־היצוא כרטיס־טיסה לתערוכת תכשיטים בוושינגטון, כדי למכור שם. זו היתה הצעה שלא יכולתי לסרב לה. הוא אמר: 'את לא נוסעת'. אמרתי: 'למה?' הוא אמר: 'ככה'. זה נראה לי חסר היגיון. אמרתי: 'אני נוסעת, ואני מוכנה לשלם את המחיר'.

„הייתי אז בת 40. הבנות שלי מאוד כעסו עלי, אבל לא הייתי מוכנה לוותר. בסוף הוא נכנע ונסעתי. פעם ראשונה שההיגיון שלי גבר על החינוך. פה כבר התחיל לשחק הביטחון העצמי שרכשתי. זה מתחיל בעצם מכסף. כשאין לך כסף ועצמאות כלכלית, את עושה מה שאומרים לך.

„מאז שדוד נכנע, הוא השתנה לאט לאט. ככל שעבדתי והרווחתי, הייתי מוכנה פחות ופחות לקבל תכתיבים. שיהיה ברור: דוד לא היה בעל שתלטן ועריץ. להיפך, הוא היה פתוח לשינויים. אבל גם הוא קורבן של חינוך, של סטריאוטיפים. קשה היה לו להכיר בכך, שאני מבינה יותר ממנו בעסקים. דוד אמן מוכשר, מעצב נפלא, אבל הוא לא היה סוחר. ולפי התפיסה הגברית־שוביניסטית, את ההחלטות הכלכליות הגבר צריך לקבל. היום, כשכל אחד מאיתנו משחק לבד, רואים שמיסחר זה הצד החזק שלי.

„הייתי בקונפליקט: מצד אחד, התחלתי להרגיש שהדרייב שלי, הפוטנציאל והמרץ עושים לי טוב. מצד שני, דוד שכב חולה. התחילו להתפתח אצלי רגשי אשמה איומים. הלכתי לטיפול פסיכולוגי, כדי לשנות את עצמי, להתאים את עצמי אליו, להציל את נישואינו. מה שלמדתי בעיקבות הטיפול הוא, שאני יכולה לקום וללכת.

„תוך שלוש שנים נעשינו זרים. כל אחד והחיים שלו. היו לו רומנים משלו, ולי היו הרומנים שלי. ראיתי שזה בלתי נסבל. זה לא טוב. לא לו ולא לי. באופן בסיסי איכפת לי מה חושבים עלי, אבל לא מספיק איכפת לי כדי שאוותר על מה שאני רוצה לעשות. הצורך לחיות את חיי כפי שאני רוצה, חזק יותר מכל מוסכמה, מכל נורמה. הייתי פמיניסטית, ולא ידעתי שאני כזו.

עד כאן פרק א' בחייה של בת־עמי.

שתי הבנות היו אז בגיל תיכון ולפני צבא. גם דוד החל לעצב תכשיטים, אבל כל אחד מהם משך לכיוון אחר. לשניהם התחיל להיות ברור, שהמוצא היחיד הוא פרידה. אבל לבת־עמי היו גם שני בנים קטנים. אחותה ובעלה נרצחו בהתקפת מחבלים על מטוס, והיא אימצה את שני ילדיהם. היה עליה לקבל החלטה קשה: היא לא קמה ועוזבת לבדה. שני הקטנים באים איתה. •

בת־עמי: „יום אחד, פשוט קשרתי את החפצים שלי בסדין, ועברתי לדירה ריקה, עם מיזרון על הריצפה ושני ילדים. עד היום הקטע הזה זכור לי בבהירות: אני אוספת את החפצים לתוך סדין, ועוזבת את הבית. אני זוכרת את ההסתתרות מתחת לשמיכות. שכבתי ככה יומיים. לא העזתי לצאת. אחרי 21 שנות נישואין, להתחיל לחשוב על עצמך כעל אחד. אתם עוברים יחד מחלות, עליות ונפילות. ועכשיו את לבד. והפחד הנוראי: להתחיל הכל מההתחלה. איך יוצרים קשר, חברים חדשים, כסף, עבודה, מחזורים?

„הגירושים לא היו טראומטיים. לא רבנו. גמרנו פרק, כדי להתחיל פרק חדש. הייתי אז בת 42. אמרתי לעצמי: 'עשרים שנה הייתי אצל הורי. עשרים שנה אצל בעלי. עכשיו עשרים השנים הבאות מוקדשות לעצמי. אני צריכה להמשיך לתפקד ולעשות חיים. לא צריך לקבל על זה עונש'.

בת־עמי מתחילה פרק ב'.

גרושה, בשנות ה־40 לחייה, מפלסת דרך בעולם העסקים. בתחילה היא נהנית משני העולמות. מנסה לפצות עצמה על הנעורים האבודים, השנים הרבות שהיתה בבית. היא מנהלת אורח חיים של גרושה עצמאית ועליזה, מוקפת מאהבים צעירים. היום כשבת־עמי מתבוננת לאחור, היא מודה שהיתה חייבת לעבור את תקופת ההשתוללות הזו.

„בשבע השנים שהייתי גרושה לבד, הרגשתי עד כמה הנשים בארץ דפוקות. בואי לא נעשה מה'לחיות לבד' רומנטיזציה. בטח לא בארץ. כאן, אם את רוצה לצאת לבד לאיזה בר, את לא יכולה. לתקופה מסויימת זה משחק נחמד: מבטי עיניים במקום ציבורי, להתחיל עם מישהו חדש. אחרי זמן קצר זה מעייף. האנשים שאת פוגשת דומים כמו מכונית אחרי תאונה.

„גם להיות גרושה בארץ זה לא בדיוק מצב סימפטי. עצם המילה 'גרושה' – מישהי שגירשו אותה. מלה מאוד מעליבה. מישהי שאתה עושה לה טובה, ונכנס איתה למיטה. ביום את יכולה להיות אשת עסקים, אקטיבית, יוזמת. יורד הערב, ואת צריכה שוב להיות אשה קטנה, מקשיבה, צייתנית, לשנות את טון הדיבור שלך.

„גברים מבוגרים לא התקרבו אלי. או שאיימתי עליהם, או שהעדיפו צעירות. כל מיני בחורים צעירים נטפלו אלי. הקרנתי כוח, עצמאות, סמכות, סקס חופשי.

אם זה יותר טוב עם צעירים? שטויות. כשהייתי עם צעיר צצה השאלה: מה קורה הלאה? הוא רצה ילדים, להקים בית. ואני הייתי כבר אחרי הטריפ הזה. מצד שני, הנעורים של הצעירים נתנו אשלייה, שגם אני צעירה.

„מה שכן, משהו טוב בכל זאת יצא מזה: בשנים האלה הפכתי לאשת עסקים מצליחה. כשהיה נגמר רומן עם גבר צעיר שעזב אותי לאנחות, הייתי אומרת שהפיצוי לכאב הוא לכבוש יבשת נוספת. הייתי נוסעת וחוזרת עם הזמנות גדולות.

„כשנסעתי עם מישלחת יצרנים ליפאן, הייתי סיפור ההצלחה של המסע. קיבלתי הזמנה של 15 אלף דולר, ומיד אחרי זה הזמנה חוזרת. אז, זו היתה בשבילי הזמנה ענקית. התחלתי לנסוע לדרום־אפריקה, ארה"ב, גרמניה. החיים שלי היו מאוד מגוונים, סוערים ומעניינים. הילדים שאלו: 'לכמה זמן באת עכשיו לבקר?' מי שמר עליהם? אמא שלי. את לא יודעת שמאחורי כל אשת קריירה מסתתרת אמא? המישפחה שלי קיבלה את אורח החיים הלא קונבנציונאלי שלי, בחיבה. אמא שלי ראתה שטוב לי, אז לא היה לה מה לומר".

פרק ג': שלב ההתפכחות והמימוש אחר קשר.

אחרי שנים של פורקן בת־עמי מגיעה לרוויה. מבינה שבעצם מה שהיא זקוקה לו, זה קשר יציב עם איש שהיא אוהבת. אחרי שלב ההבנה וההכרה, מתגבשת ההחלטה.

„נמאס לי לגמרי. הייתי בסאן־פרנציסקו, ובחור צעיר התחיל לדבר איתי. רצה ללוות אותי למלון. אמרתי לו: 'לילה טוב. לך הביתה'. העדפתי לישון לבד. הייתי שבעה. אחרי הגירושין הייתי זקוקה להשתוללות הזו. זה היה רנסאנס, לידה מחדש. עכשיו הבנתי שהטריפ הזה נגמר, שמיציתי אותו, ואני עייפה.

„פעם היו מתחתנים כדי לקיים יחסי מין. היום מתחתנים כדי לנוח מיחסי מין חופשיים. האמת היא, שחיפשתי גם קודם קשר, אבל מול מה שהזדמן בדרכי העדפתי להיות לבד. הפעם לא הייתי מוכנה לוותר. רציתי מישהו, שיהיה איתי יחד באותו ראש".

בת־עמי פוגשת את יעקב בהירי, מבעלי קולנוע 'הוד'. גרוש, בשנות ה־50 לחייו. ברגע שנפגשו הבינה שעם האיש הזה היא הולכת לחיות. ליעקב זה לא היה כל כך ברור. היה לו טוב עם הסטאטוס של גרוש. בת־עמי, אז כבר אשת עסקים מצליחה, מחליטה להבהיר ליענקל'ה שהוא האיש של חייה. גם כאן, היא בסוף מנצחת.

„יעקב מבוגר ממני וצעיר ברוחו. מאוד דומה לי. כבר ארבע שנים אנחנו ביחד. לקח לי הרבה זמן לשכנע אותו שאני והוא – זה המצב. הצלחתי אחרי הרבה עבודה סבלנית ומתוכננת. עזרה העובדה שאני לא תלויה בו מבחינה כלכלית. גם לו נמאס מהקטע של הגבר הגדול, החזק המפרנס.

„כשאת מתחתנת בגיל צעיר, יש לך אשלייה, שאתם הולכים להיות בשר אחד: אנחנו. זה מבלבל. האקט של הגירושין הוא בעצם ההתפכחות. בתחילת תהליך הגירושין הוא עדיין אומר: 'אני לא אזניח אותך. אין לך כסף. אדאג לך'. לאט לאט הוא מתחיל לדאוג לעצמו, ואז מתחילים לריב על כסף.

„בנישואים שניים כבר אין את ההתמזגות הזו, וזה טוב. כשמתמזגים כל כך, אחד בתוך השני, יש ויתור על האישיות שלך. היום זה שני בני אדם שחיים יחד. וגם זה בערבון מוגבל.

„כשפגשתי את יעקב הוא אמר שהוא בפנסיה. העסק, שהיה כבר יציב, התחיל לשעמם אותו. אמרתי: 'שיגעון. גם אני יוצאת לפנסיה'. מה שקרה: הפגישה בינינו נתנה לי פוש. קיבלתי הזמנות בסכומים ענקיים. היום אני נוגעת במחזור של מיליון דולר בשנה. יעקב ואני עובדים ביחד. את כל המרץ שהשקעתי בפלירטים ובמחזורים, אני משקיעה היום בעבודה.

„היה לי חשוב מאוד להיפטר מהתואר גרושה. אני באתי עם הסיפור שלי, והוא עם הסיפור שלו. בשבילי זה היה כמו לעגון בחוף מיבטחים. בשנה הראשונה עשינו ליל סדר ראשון משותף. עד אז אני עמדתי בראש השולחן. הפעם כל כך נהניתי להגיש לו את המים.

„איתו חזרתי להיות האשה הקטנה, אבל רק בדברים שאני בוחרת. אני לא נוגעת יותר בכסף. הוא זה שמשלם, פותח לי את הדלת. הנתינה באה מתוך רצון, ולא מתוך כורח או כללים. היום זו אני שמקבלת קפה למיטה".

בת־עמי ורסנו: „קורבן המהפיכה. דור הביניים שהתבלבל, ושילם את המחיר". (צילום: שוש מיימון)

מועדון קוראי ידיעות אחרונות
בן־יהודה 69 ת"א טל' 03-243274
טיולי גיל הזהב
טיולי גיל הזהב — מצעירים מעל גיל 50...
ביצוע: פי.טי.סי. הרשמה: אצל כל סוכני הנסיעות
– עלון מפורט יישלח לכל דורש –
איטליה, חריבירה הצרפתית ושוויץ – 17 יום
מינכן, שוויץ ואוסטריה – 18 יום
אוסטריה, הונגריה, יוגוסלביה ומינכן – 22 יום
אנגליה, צרפת ונופש בשוויץ 22 יום
קנדה וארצות הברית – 26 יום
ספרד ופורטוגל – 21 יום
אנגליה, וסקוטלנד – 27 יום
סקנדינביה פלוס – 27 יום
אוסטריה הונגריה ומינכן – 14 יום
המתעה באירופה–22 יום צרפת, בלגיה, הולנד, שוויץ וגרמניה

מועדון קוראי ידיעות אחרונות
חוג פו"פ פנויים פנויות
כולם נפגשים בפרק (הירקון 75 ת"א)
החוג הגדול במדינה לפנויים ופנויות
השבוע ביום ה' 23/4
תצוגת אופנה

מועדון קוראי ידיעות אחרונות
בוא איתנו לאילת
סילון
מבחר גדול של חבילות נופש משולבות בטיסות ארקיע – שי חינם לכל נוסע
„בילוי ערב שישי ב„רומנטיקאן בפרק"
פרטים במועדון: בן־יהודה 69, תל־אביב, טל. 240869, 231626, 241868
(אפשרות להזמנות בטלפון באמצעות כרטיס אשראי)

הפתרון האמריקני לבעיית השיער המיותר
ז'ולן
מעכשיו גם בארץ!

★ ז'ולן – המוצר הפופולרי ביותר בארה"ב להבהרת שיער – הגיע לישראל.
★ ז'ולן – הפתרון האידיאלי לטיפול דיסקרטי בבית, ללא כאבים וללא צריבות.
★ ז'ולן – המוצר היחיד בארץ להבהרת שיער מיותר בפנים.
★ ז'ולן – חסכוני במיוחד – נועד לשימוש רב־פעמי!
להשיג בפרפומריות ובבתי המרקחת.
יבוא: בלמון בע"מ. הפצה: נורית בע"מ.

"קלנועית-2000"

הדרך שלי לבילוי משפחתי

בעבר, כשיצאתי לקניות ולסידורים, הייתי הולכת ברגל או נוסעת באוטובוס. לדברים האחרים - ביקשתי את הבן. עם "קלנועית 2000" שיניתי סגנון; מדי יום אני יוצאת עם הקלנועית לסופרמרקט, לבנק, או למרפאה אם צריך. בצהרים אני מבקרת בגן של שרון, אחרי הצהרים אני נוסעת לבקר חברים, ובשבת, קל לי להצטרף ליוסי, כרמלה והנכדים לבילוי או לפיקניק. **"קלנועית 2000" - אני מרגישה שממש חשבו עלי!** אין לי רשיון נהיגה וגם לא צריך! הקלנועית - רכב חשמלי קטן ממדים - קל להפעלה ובטוח בנסיעה. אני לוחצת על הידית - ונוסעת, עוזבת את הידית - והקלנועית נעצרת מעצמה. את ה"קלנועית 2000" יכולתי לרכוש במגוון מסלולי תשלומים: "ויזה", "ישראכרט" ועוד, אני בחרתי במסלול הנוח לי.

קלנועית 2000 - מכל מקום לכל מקום

יצור ושיווק: צ.ה.מ. אפיקים, קיבוץ אפיקים, 764825, 06-754811.
סוכנות מרכזית: המשביר המרכזי/המחלקה הטכנית 03-389410, 04-662161, 057-671021.
לנוחיות לקוחותינו נוספו עתה סוכנויות משנה ומרכזי שירות.
אזור ת"א והמרכז: משה תמיר 03-490174-5, **אזור בת-ים, נס ציונה:** נחמן דוד 03-583955,
אזור דרום השרון: משה רדומסקי, כפר-סירקין, 03-9322036.

כתפיות צהובות על ג'ינס שחור וחולצת 'טי' בהדפס ממפיס־גראפי. (אילנה כרמלי, „ראש אינדיאני"). (צילום: מולה).

שלייקעס על מכנסי ג'ינס מרווחים („סטונגולד"), עם חולצת פולו אדומה. („סאבי־ליין"). (צילום: מנחם עוז)

בתמונת השער: כתפיות המתחברות לחגורה באמצעות תופסן. (אילנה כרמלי, „ראש אינדיאני"). (צילום: מולה).

שלייקעס

הכתפיות הן כתם צבע וגם מגע גברי המדגיש נשיות • משהו שמצהיל את התילבושת. יש אדומים, צהובים, כחולים, ירוקים, לבנים ושחורים • אפשר לחבר אותם למותני המיכנסיים, החצאית או לחגורה •

מאת נורית בת־יער

הקיץ יהיה נשי. אבל ללא מגע גברי כנראה שבכל זאת אי־אפשר. למגע קוראים שלייקעס, או כתפיות מיכנסי־גברים של־פעם.

מגע גברי, מגע של קסם. באמצעותו כל זוג מיכנסיים או חצאית מהשנה שעברה – הופכים מיד לבגד עכשיווי מעודכן.

פעם הסיפור הזה הלך רק עם מיכנסי קיפלונים („פנסים") גבריים קלאסיים, מתוך נאמנות למקורות. כיום הוא פורק עול, משתולל, משפריץ לכל הכיוונים.

מסתדר טוב עם ג'ינס משופשף באבני לבה וזהובות („סטונגולד") המיובאות מאיטליה („סאבי־ליין"). לא נכנס לעימות עם מיכנסיים לבנים שבעלי־חיים מודפסים מטפסים עליהם („מוראר"). חי בשלום עם מיכנסי־גרב אלסטיים נצמדים („גוטקס", „אייס קרים"). צומח מחצאית־מיני מגומי (הירוקו קושינו, פאריז).

אפילו מעניק מימד חדש בלתי־צפוי למערכת ענוגה עם מחשוף הגולש מעבר לכתפיים בוורוד של תות בשמנת („מועדון הכותנה"); ולחצאית פעמון שתחתונית תחרה מבצבצת מפיתחה („מיס לגוט").

השלייקעס הם גם כתם צבע, מגע שמצהיל את התילבושת. שם עליה סימן קריאה כפול. יש אדומים, צהובים, כחולים, ירוקים, לבנים, ושחורים.

אפשר לחבר אותם למותני המיכנסיים/חצאית או לחגורה. עם תופסנים רגילים, או עם תופסן דמוי כף־יד קטנה („ראש אינדיאני"), ויש גם כאלה גזעיים מעור, שבאים עם חגורה צמודה משלהם („מועדון הכותנה").

במקור, בנויים השלייקעס כשתי כתפיות המקבילות בחזית והמתחברות בגב לצורת האות Y. בסיבוב האופנתי הזה, לובשים לשם שינוי את ה־Y גם בחזית. בדיזנגוף, בסביבות הכיכר, ראינו שלייקעס ב־25 שקל. ברחובות הקטנים הצומחים מדרך יפו־תל־אביב תוציאו עליהם בוודאי פחות.

כתפיות עור שהן חלק מן החגורה, על מערכת טריקו בוורוד ענוג. (מירה ברש, „מועדון כותנה"). (צילום: מנחם עוז).

ההורים לוחצים

הורים שאפתנים, הלוחצים על ילדיהם להשיג עוד ועוד, שימו לב • הדחיפה להצלחה, גובה מהילדים מחיר בריאותי כבד • מימצאי מחקרים חדשים: ילדים לחוצים מפתחים טרשת־עורקים מוקדמת, סובלים מדיכאון, מסיוטים, מהתפרצויות • הלחץ מיותר: ההישגים תלויים בגנים ובגודל המישפחה • איך להתנהג עם ילדים

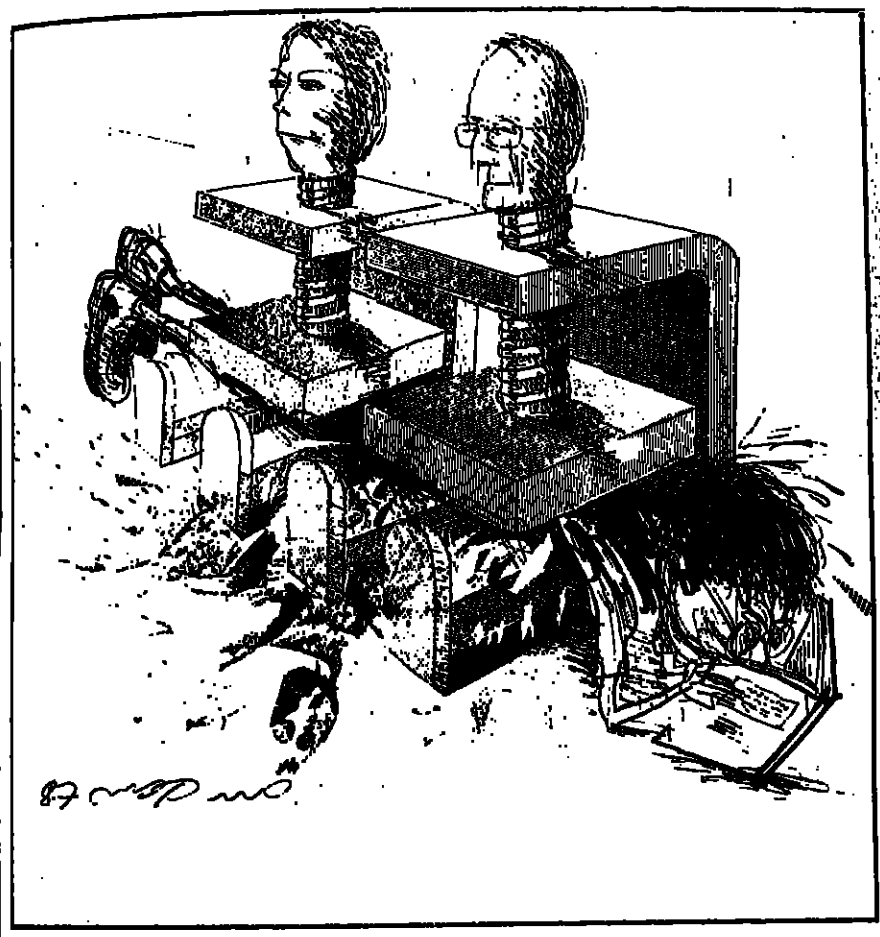

איור: דני קרמן

מאת דבורה נמיר

החברה המודרנית תחרותית והישגית. הכל נמדד בציונים, בדרגות, בהצלחות ובכישלונות. הלחץ על הילד מתחיל בגן, ולא מסתיים גם באוניברסיטה.

ההורים הרוצים להכין את ילדיהם לחיים טובים, דוחפים ודוחקים אותם במשך שנים, ללא לאות. קדימה, אל ההצלחה, אל הצמרת. עתה מתברר, שהלחץ הזה עלול לפגוע בבריאותם של הילדים. המסר של כמה מחקרים שבוצעו באחרונה בארה"ב הוא חד־משמעי: ללחץ בכיוון הצלחה יש מחיר. נזקים לבריאות.

חוקרים רבים סיווגו את רוב הגברים הלוקים בהתקפי־לב בגיל צעיר, כאנשים תחרותיים ושאפתנים. גברים אלה מתוארים כבעלי אופי מטיפוס A, המגביר את הסיכון שלהם לפתח מחלות קטלניות על רקע מתחים. פרופ' קרל טורנסון מאוניברסיטת סטנפורד גילה באחרונה, שילדים לאבות כאלה מפתחים גם הם מגיל צעיר, אישיות של טיפוס A. הם לוקים במחלות שונות כבר בגיל צעיר, לפעמים בעודם על ספסל־הלימודים.

למסקנה זו הגיע פרופ' טורנסון בעיקבות ניסוי מעניין. הוא כינס במעבדה למשך מיספר שבועות, 60 נערים ונערות בני 10 עד 14 עם הוריהם. שתי הקבוצות התבקשו לבצע תרגילים שונים, בעלי אופי תחרותי. ילדים בעלי אופי מטיפוס A התרגזו, וגילו עצבנות וחרדה כשנכשלו. התנהגותם השתנתה לרעה בעיקבות הכישלון, והם שקעו בדיכאון כאשר ננזפו על־ידי ההורים על אי ההצלחה. לעומת זאת ילדים מטיפוס אישיות B, בנים להורים רגועים – המסתפקים במועט, לא מתוחים ושאפתנים – קיבלו בשלווה את הכישלונות.

יום אחד נערך מיבחן לילדים משתי הקבוצות. הציונים היו מונחים בתיקים אישיים על שולחנו של הפרופסור. כאשר ניתן להורים האישור לגשת ולהציץ בהם, רצו ההורים התחרותיים מטיפוס A ראשונים וחטפו את תיקי הציונים. עמיתיהם השלווים חיכו בקור־רוח ובארישות למתן התוצאות.

אין רע בכך, שהורים דואגים שילדיהם ילמדו היטב, ושיצליחו בחיים בכלל ובבחינות בפרט, מרגישים החוקרים. אך כאשר הדחף הזה הופך אובססיה, גורמים ההורים נזק לבריאות הגוף והנפש של ילדיהם.

לא מכבר פירסם באנגליה פרופ' ארתור קריספ תוצאות של נתיחות שלאחר המוות, שערך בנערים ובנערות שנהרגו בתאונות־דרכים. אצל חלק מהם גילה סימנים ראשונים של טרשת־עורקים והסתיידות בכלי־הדם. כלומר – הם פיתחו מוקדם מאוד סימני מחלות שהיו מסתיימות בהתקפי־לב וביתר־לחץ־דם. כאשר אסף החוקר מידע על כל אחד מהנפטרים, בתחומים כמו אורח חייו, הרגלי התזונה והמישקל שלו, התנהגותו בביה"ס ואישיות הוריו, מצא התאמה מושלמת בין הממצאים הפתולוגיים בכלי־הדם לבין אופי מטיפוס A.

גם לד"ר אדוארד סטונהיל, מהמחלקה הפסיכיאטרית בביה"ח במידלסקס שבאנגליה, דיעה נחרצת על התפקיד שמשחקים הורים שאפתנים ודחפנים בקביעת בריאות ילדיהם. "ראינו ילדים ששקעו בדיכאון, לאחר שננזפו שוב ושוב על־ידי אם שתלטנית ומשוגעת לניקיון למראה פירור על הריצפה, או טיפת־מים על בגד. ילדים פחדו לחזור הביתה, אם לא קיבלו 100 בבחינה. הם סבלו מסיוטי־לילה, התחלו, והיו שנזקקו לטיפול נפשי".

ד"ר סטונהיל מציע לכל ההורים, ובמיוחד לאימהות שתלטניות שלא מיצו את עצמן בילדותן, או שבעצמן סבלו מילדות קשה, לא להעביר את חרדותיהם לילדים. הדברים מתייחסים באותה מידה לאבות קשוחים־מרי, שאצלם ההצלחה בלימודים ובחברה חשובה יותר משלוות־הנפש ומאושרו של הילד. בכל הזדמנות הם מפגינים את סמכותם, ולמעשה מגמדים את אישיותו של הילד.

לדברי ד"ר סטונהיל, כאשר ילדים ניכשלים בבחינות, או שאינם הכי־הכי מצליחים בכיתה, לרוב אין זו אשמתם. לא ייתכן שכל התלמידים יגיעו לאותם הישגים. "אני מציע לכל הורה, שאינו מסתפק בהישגים של ילדו, שיעמוד מול הראי בבוקר ויעשה חשבון־נפש. החיים אינם בסיס צבאי, עם פקודות. הכלל הוא 'אל תעשה לילדך מה שאינך רוצה שיעשו לך'. דווקא כך יגיעו הילדים רחוק יותר, ויהיו בריאים יותר", אומר ד"ר סטונהיל.

כפי החוקר האנגלי טענה שכדאי לשים לב אליה. בדיקת הציונים של ילדים מטיפוס A העלתה, שאין הבדל ביניהם לבין ילדים מטיפוסים אחרים. במילים אחרות: הלחץ רק פגע בבריאותם, עד כדי פיתוח התחלה של טרשת עורקים, אך לא הוליד הישגים בלימודים.

מחקרים נוספים מצביעים על כך, שלהצלחתם של ילדים בלימודים אין קשר ללחצים מצד ההורים. הגורמים התורשתיים והסוציו־חברתיים משפיעים הרבה יותר. ד"ר רוברט זאגונאס, מאוניברסיטת מישיגן בארה"ב טוען, שהתלמידים המצליחים ביותר בלימודים הם אלו שבאים ממשפחות קטנות, ולא ממישפחות ברוכות־ילדים. ולא משנה איך מתנהגים כלפיהם ההורים ומה הן השאיפות של ההורים. גם למנת־המישכל אין השפעה ישירה על ההישגים בלימודים. לדברי החוקר – לגודל המישפחה, ולא להכנסותיה ולמעמדה החברתי, נודעת ההשפעה המכרעת על ההצלחה של הילדים ועל הישגיהם בחיים.

ד"ר זאגונאס מסכים, שלחצים מולידים מחלות פסיכוסומטיות בגיל צעיר. "הילדים המבריקים ביותר, וגם הבריאים ביותר, בגוף ובנפש, הם אלו שיש להם רק אח או אחות. הבכור בדרך־כלל יהיה המוכשר והמצליח ביותר, גם אם הוריו לא ידחפו אותו להישגיות", אומר החוקר.

"אילו היו הורים שואלים אותי מה עליהם לעשות, כדי שילדיהם יצליחו בלימודים ובחיים, הייתי משיב: רצוי שתולידו רק שני ילדים, וחובה שבין שני הילדים יהיה הפרש של שנתיים־שלוש בלבד. לא פחות, ולא יותר. או בטוח ששניהם יהיו מוצלחים", אומר החוקר.

ד"ר זאגונאס הציג את מימצאיו אלה בכנס של האגודה האמריקנית למדעים, וזכה לתמיכה רחבה. אישרה את טענותיו, בין השאר, ד"ר יהודית בליק מאוניברסיטת קליפורניה: "ראיינתי ילדים, שבאו ממשפחות גדולות עם שישה־שמונה ילדים, בנים להורים אמידים מאוד – והתברר שהם אינם נמנים עם המצליחנים בכיתה. הקשר בין ההצלחה בלימודים לבין גודל המישפחה דומיננטי, אין להתעלם ממנו".

לא הכל הסכימו לדיעות אלה. הביולוג ד"ר ג'יימס היגינס מאוניברסיטת מישיגן טען בכינוס, שלרמה האינטלקטואלית וליכולת הלמידה והחשיבה של הילד יש קשר גנטי הדוק להורים או לסבים. אלו תכונות שעוברות בירושה, עם או בלי לחצים מההורים. "ככל שרוחפים יותר את הילדים להצלחות, הם מנצלים פחות את מנת־המישכל שלהם", הזהיר.

הצלחות וכישלונות של ילדים בלימודים, בכל הגילים, משפיעים על התנהגות ההורים, וחוזר חלילה. הורים שמשקיעים המון מרץ בלחצים ובהשפעה על הילדים, שילמדו טוב יותר ויביאו ציונים גבוהים יותר, נעשים מתוסכלים ומתוחים כאשר תקוותיהם אינן מתגשמות. התיסכול שלהם משפיע על הילדים, ומגביר אצלם את תחושת הכישלון.

מרגיש הפסיכיאטר סטנלי פלאטמן, מאוניברסיטת מרילנד: "אם לילד אין גנים של מצליחנים מהדורות הקודמים, זה לא יעזור. הוא לא יהיה גאון־חדור. לחצים מיותרים על הילד הלא נכון בזמן הלא נכון ובמידה לא נכונה, עלולים לגרום לילד פיצול אישיות, ולהורים – התקף לב", אומר ד"ר פלאטמן.

לחץ של הורים מביא לפעמים תוצאות הפוכות. ילדים שהיו מאושרים בכיתה ובחברה עם ציונים בינוניים, ושלטו בחומר בעל־פה, מבלי שהצליחו תמיד לבטא את הידע שלהם במיבחנים בכתב (וילדים רבים הם כאלו) – קיבלו מההורים תחושה שהם כישלון.

"ילדים כאלה מאבדים את החשק ללמוד", אומר הסוציולוג ד"ר נורמן קיגן מאוניברסיטת יוסטון. לדבריו, רק ילדים שלא לוחצים עליהם, יכולים לפתח אהבה לחומר הנלמד. רק הם ישקיעו זמן בקריאת ספרים, ירחיבו את אופקיהם ויהיו מצליחנים, אם כי הדבר אולי לא יתבטא בציון 100 בכל מיבחן. "הכי חשוב שילד ירצה ללמוד ויאהב את הלימודים, ירגיש טוב ויהיה בריא".

עשה ואל תעשה

אל תיתנו מישקל־יתר להצלחה בבחינות – לא כשהילד מביא ציונים מעולים, ולא כשהוא מביא ציונים בינוניים. חנכו את ילדיכם לא לחיות רק על־פי הציונים.

אל תשתלטו על הזמן הפנוי של הילד בבואו מביה"ס – לא ביחס להכנת השיעורים ולא לגבי חבילויים. תנו לו לתכנן את הזמן בעצמו. כך ילמד להפעיל שיקול דעת נכון.

אל תשוו את הילד לאחיו המבוגר, לבן־הדוד או לילד של השכן – בשום תחום, ושות מכל בציונים. אל תקפידו על הניקיון של בגדיו, או על הסדר על שולחן־הכתיבה ובילקוט. זה מפתח אצל הילד נוגדנים.

שימו לב, אם הילד סובל מנדודי־שינה, מסיוטים, או מבכי בשעת השינה. אזה אדום צריך להידלק כאשר הוא מתלונן, לעיתים תכופות ובלי סיבה נראית לעין, על כאבי־ראש וכאבי־בטן. כך גם כאשר הילד נוטה להתפרצויות זעם, רוטס מוחר ודיעה קזה. אם הילד מתחלה יותר מדי, חסר סבלנות, רב עם חבריו, ומגלה עצבנות ליד השולחן או בעת בילוי המשפחה, שוחו איתו לפסיכולוג. כל אלה הם סימנים של ילד מטיפוס A, שזו נוהרה מתמרית – ומיותרת.

קרמיקה יוקרתית במכירה הזדמנותית

בית היוצר, חרשת הגדולה בישראל למוצרי נוי מקרמיקה, מציעה לך מגוון של מוצרים מרהיבים כשי לעצמך וגם לאחרים.
בואי לבית היוצר.

מוצרינו נמכרים ברשתות השיווק הגדולות ובחנויות המובחרות.
מוצרים מסוג ב' בהנחה עד 40% ניתן להשיג בחנויות המפעל.

המתנה לכל השנה

בית היוצר
כדאי הרבה יותר.

חנויות בית היוצר: ר"ג (אואזיס) הרצל 75 • ר"ג שד' ירושלים 43 • גבעתיים כצנלסון 32 • רחובות הרצל 187 • ס"ת חברון הירש 21 • אשקלון (ליד השקם) • בת ים בלפור 77 • חולון סוקולוב 93 • חנות המפעל איזור תעשיה סגולה 2 פ"ת

האיש שבא לסעוד

תבלינים של תרבות

הדבר המופלא ביותר שקורה כאן בזמן האחרון, יותר מירידת הליכוד ועליית הכדורסל וירידת השערים ועליית הסיכויים, דבר שלא מרווח עליו בעיתונים והוא לא נושא לחדשות – היא ירידת התרבות הגבוהה אל העם.

התרבות הגבוהה שהיתה סגורה עד עכשיו בתוך האוניברסיטאות ובין דפי המחקר, ובחוגים של בית הסופר ובית הצייר, מסתובבת עכשיו ברחובות. היא נכנסה אל העמודים הראשונים של המקומונים, מלווה ברכילויות אך גם בפרטים נוספים. היא חדרה לרדיו ולטלוויזיה מלווה בפולחנים של גיבורי תרבות שהפכו אלילי המון, אך מלווה גם בניתוח היצירות. היא הגיעה אל חנויות ספרים עמוסות קוראים, והיא מתגלה במיטבה בחנויות ספרים המגישות גם דבר מאכל (כמו "מוזה" למשל) ובמועדוני תרבות מסוג חדש, המקשרים יחדיו גלריה לציור, ערבי ספרות, ערבי קולנוע, וארוחות לגמרי לא רעות. השילוב התוסס הזה של אוכל, ציור ספרות וקולנוע מושך אליו, ולא לחינם את מיטב הנוער, ומשך גם אותו לגלריה "בוגרשוב" באחד מימי השבוע.

המקום, מואר באור יקרות, היה הומה מאדם, נוער במישקפיים עגולות ושיער קצוץ שנראה כאילו הועבר לכאן ישר מההפגנה האחרונה של שלום עכשיו, סטודנטים, מרצים, משכילים מכל הסוגים וסתם עמך. אילו הייתי מבקר אמנות הייתי כותב כאן כהנה וכהנה על הציורים שעיטרו את קירות המקום. אילו הייתי מבקר קולנוע הייתי מכביר מלים על הסרטים שהוצגו שם באותו ערב, אילו הייתי מבקר ספרות הייתי אומר משהו על ההרצאות שניתנו שם בנושא תרגום. אבל כיוון שרק מבקר מיסעדות פשוט אנוכי, אין לי אלא לתאר בפניכם מה אכלתי שם באותו ערב.

מיבחר המנות נראה כאילו שולב מן הרפרטואר של מיסעדת הסינמטק ומיסעדת בית־הסופר: מיני פאי, כמה סוגי ממולאים, סלטים ובראשם סלט ניסואז ומרקים מסוגים שונים. אנחנו בחרנו במעט מכל סוג: סלט ניסואז, פלאטה של פאי, גבינות וממולאים, ופאי גבינה. לבחור לא היה קשה. להשתלט על שפע האוכל היה יותר מסובך.

תחילה עטנו על הסלט. אין זה הסלט הצרפתי האמיתי שאני אוהב. הוא נוטה יותר אל הנוסח האמריקני, הסטרילי יחסית: מעט מאוד ירקות והרבה שעועית (מקופסא?) תפוחי־אדמה וטונה. כשהטונה נותנת מעט מטעמה לסלט עשיר, יש לה מלוא ההצדקה בצלחת, כשהיא משתלטת על כל השאר היא נראית בעיני מוצדקת פחות. הרוטב, יש לומר, היה לגמרי לא רע. הפלאטה, כמנה שנייה, היתה מלאה מכל טוב. פאי עם בצל, לגמרי לא רע, עלי־גפן ממולאים שמילויים התרכך יותר על המידה ולא הועשר די בתבלינים (אם כי הורגש שם טעם הכמון) גבינות לבנות עטירות שומן עטויות בקימל, ומעט ירקות. בסך הכל לא רע.

הפאי גבינה, שהוגש כתוספת, היה בעייתי יותר. הבצק שמתחתיו היה יבש, חסר לחלוחית, הגבינה הצהובה שהותכה אל תוכו נראתה כגבינת סופרמרקט פשוטה, ובסלט שלט החומץ, הבירה לעומת זאת, הגישו כאן בכוסות יפהפיות שהזכירו את הברים במינכן, ועוגת הטורט היתה עשירה ביותר, שכבות־שכבות של סוגי קרם שונים, סיום מצויין לארוחה שבסך הכל היתה לגמרי לא רעה. הוסיפו לזה את כל מה שמסביב, האווירה, הנועם, החן, ותבינו מרוע אני ממליץ על המקום מכל לב.

לוקולוס

הק.ג.ב. נגד ראיסה

בגדי ראיסה החדשים: פרוות עניבות

לא להאמין, אבל עכשיו הם מטפסים גם על הגברת הראשונה שלהם. ראיסה גורבצ'וב, האלגנטית והזוהרת שבין הגבירות הרוסיות, היא קורבן של תככים מלוכלכים, כמו שהרוסים יודעים לעשות כשהם רוצים. בשבועות האחרונים היא כוכבת סרט. סרט־וידיאו המופץ ברחבי מוסקווה, מציג אותה כאשה רודפת־שמלות, בזבזנית, סטייל הנשים היהירות של המערב.

לא ברור מי עומד מאחרי הכנתם והפצת סרטי המחתרת האלה. החשודים העיקריים הם אנשים מסויימים בק.ג.ב, המתנגדים הפוליטיים של בעלה, מנהיג בריה"מ מיכאיל גורבצ'וב. למרות המאמצים, עדיין לא נתפסו החשודים במעשה.

הסרט הוא התקפה ישירה על אהבתה היתירה של הגברת בת ה־53 לאופנה המערבית ולתכשיטים. המטרה המוצהרת, להציג אותה כאשה ריקנית, אקסטרווגנטית, תאוותנית, דימוי אשר ישים אותה ללעג ולשנינה ויעורר את רוגזם של הקומוניסטים עליה.

הקלטת כוללת תמונות של תכשיטים שונים, כמו עגילי־יהלומים שרכשה תמורת 1,500 דולר בכרטיס־הזהב של אמריקן־אקספרס, בחנות קארטייה בלונדון כאשר ביקרה שם בביקור רישמי, ב־1984.

תמונות אחרות מראות את ראיסה הפזרנית, עורכת קניות ברוב תוצפתה בבוטיקים היוקרתיים של פאריז, ומשתתפת בתצוגות אופנה יוקרתיות בסאלונים של פייר קרדן ואיב סאן־לורן.

ברור, שחלק ניכר מהסרט צולם באמצעות מצלמות חבויות. באותה צורה בדיוק כפי שהמישטרה החשאית של הקרמלין נוהגת לסחוט אנשים ולעקוב אחרי כל מיני אלמנטים בלתי רצויים לאדומים.

החשד והאשמה על הכנת הסרט והפצתו נופלים על ותיקי הק.ג.ב., מפני שחלק מהם ידועים במרירותם ובהתנגדותם הקיצונית, למנהיג ברית־המועצות מיכאיל גורבצ'וב, המציג מדיניות הרבה יותר פתוחה וליברלית ממנהיגי העבר.

הם יודעים כי התקפה על סיגנון־החיים של אשתו המסורה, הכפשת שמה, תפגע בו ויכולה לערער את סמכותו בנושאים שונים. היא יכולה להוות קלף לנגח אותו על החלטות שונות.

גורבצ'וב ואנשיו עושים כל מאמץ למצוא את עושי הסרט ומפיציו.

ברור להם שחלק ממנו נעשה על־ידי נשים רוסיות, שמקנאות לגברת. מפני שכאשר היא מגיעה למערב, היא נשמרת היטב ממגעים מיותרים עם נשים מערביות. גברת גורבצ'וב, שעמדה לצידו של בעלה בכל שלבי הביקור האחרון של מרגרט תאצ'ר ברוסיה ואירחה אותה, היא אשת־המנהיג הראשונה, שמופיעה בציבור בהיקף כזה.

כאשר גורבצ'וב הגיע לעמדת־כוח ניכרת במיפלגה, היא עמדה עדיין מאחורי הקלעים. רק ברקע, בדיוק כמו הנשים החבויות של ראשי הקרמלין הקודמים. את הנשים האלה ראו בעיקר בהלוויות של בעליהן.

ראיסה קורצה מחומר אחר. אשה צעירה יותר, עם סיגנון ייחודי.

ברגע שבעלה נבחר להיות הראש, יצאה מאלמוניותה לאור הזרקורים. היא הדהימה את הכל, גם במיזרח וגם במערב, בחליפות האלגנטיות שלה הקצרות שלה, בפרוות היקרות, בעדיפות לבגדים מיובאים מפאריז.

היא נחשפה לקהל הרחב בלונדון לפני שלוש שנים. התיקשורת אהבה אותה. עשתה כותרות ותמונות. ראיסה מרבה להשתמש בכרטיס של אמריקן־אקספרס. הקניות שלה גרמו זעזוע עמוק אצל הלניניסטים־מרקסיסטים שנשארו בבית. מחברת אמריקן אקספרס נמסר כי רק קומץ קטן של אורחים סובייטיים מחזיקים בכרטיס כזה.

היא המשיכה לצוד את עיניה של התיקשורת המערבית כאשר באה לז'נבה ב־1985. אז הוזמנה לתצוגת אופנה מיוחדת שנערכה לכבודה ולכבוד ננסי ריגן.

שנה אחר־כך באה ראיסה עם הבעל לוועידה ברייקיאוויק, לסידרת פגישות עם הנשיא ריגן. אומרים שהיא המסה את הקרח הקר של איסלנד והביאה עמה חמימות רבה. לא היה ספק שהיא הפכה להיות חלק ממיתקפת יחסי־הציבור של מוסקווה. היא החליטה לבוא למרות שננסי ריגן החליטה שהפעם היא לא מצטרפת.

שוב היא היתה לבושה במיטבה. היא הופיעה בז'קט עשוי מפרוות שועל הכסף, שערכו נאמד באלפי ליש"ט. בשבת לפני כשבועיים, כאשר ביקרה מרגרט תאצ'ר ברוסיה, היא הצטרפה לבעלה בקבלת־הפנים במוסקווה. תמונה של שלושתם הופיעה בעמוד הראשון של העיתון פראבדה.

הגברדיה הוותיקה כועסת. הם עדיין חושבים כי מקומה של האשה צריך להיות בצילו של בעלה.

דבורה שביט

בוגד בי בלי סוף

דניאלה יקרה

אחרי שנה של חברות גיליתי שחברי בוגד בי בלי סוף. ניפרדנו והוא ביקש לחזור והבטיח המון הבטחות. חזרנו ואחרי זמן קצר גיליתי שהוא שוב בוגד בי. ניפרדנו שוב ועכשיו הוא לוחץ עלי לחזור ומבטיח שלא יבגוד יותר. להאמין לו?

אביבה.

נהוג לחשוב שאלה שבוגדים גם משקרים. עכשיו תחליטי בעצמך אם להאמין לו או לא.

לפני כולם בסלון

אני אם ל־3 ילדים נחמדים. הבעיה היא עם בתי בת ה־11 שמאוננת, ולא רק בלילה במיטתה אלא באופן לגמרי פתוח, לפני כולם, בסלון. כשאני רואה את זה אני מבקשת מימנה לבוא לעזור לי במטבח או משהו כזה. האם לפי דעתך אני צריכה לדבר איתה על כך או למהשיך ולהתעלם. אנא עזרי לי.

אמא

ת. אני חושבת שאת צריכה לדבר איתה. גם להסביר לי מה בעצם היא עושה וגם להגיד לה שאלו דברים שלא עושים בפרהסיה. אל תגערי בה, רק הסבירי ושכנעי, ואל תתני לה הרגשה שהיא עושה משהו רע.

לעשן חשיש

מציקה לי מאוד העובדה, שאסור עדיין לעשן חשיש ומריחואנה בארץ. האם ניתן לשנות את החוק, לדעתך?

מה אתה אומר, מציקה לך העודה? קשה לך לעבור את החוק, מה? ביום שלישי אחרי הצהריים, כשיהיה לי קצת זמן, אני ארחם עליך חמש דקות

אגב, מציקה לי העובדה, שכותבים מיכתבים כאלה, וגוזלים מקום מאחרים שבאמת יש להם בעיה.

מסלול צבאי

בננו עומד להתגייס, ודעתו בקשר למה שהוא רוצה לעשות בצבא עדיין לא גובשה. אנחנו מרגישים אחראים לעניין. לאן או אל מי צריך לפנות, כדי שיעזור לנווט אותו למסלול המתאים לו. תודה על העזרה.

ע.א.

יש לי הרגשה, שהגיוס לצה"ל הוא המעבר של הבחור לבגרות, ונדמה לי כי הכי כדאי שהוא יחליט בעצמו (גם אם קשה לו להחליט). אני מניחה שבפגישה שתהיה לו בלישכת הגיוס, יספרו לו על האפשרויות העומדות בפניו, ויעזרו לו להחליט. אני חושבת שבכך כל הצדדים יהיו מרוצים, גם הצבא, גם הבחור שירגיש שהוא החליט בעצמו, וגם אתם כאשר תרגישו שהילד התבגר ובחר דרך. בהצלחה.

שחקנית בדרך

יש לי כישרון מישחק ואני רוצה לנצלו. מה תנאי הקבלה לבית־הספר "בית צבי", והאם צריך להיות בוגר להקה צבאית? תבררי לי, בבקשה.

חנה

ביררתי לך. פתחתי את ספר הטלפון, ומצאתי שמספר הטלפון של בית צבי הוא 03־780560. עכשיו תטלפני לשם, ושאלי את כל השאלות שאת רוצה לקבל עליהן תשובה. בשביל כבוד צריך לעבוד. חביבתי.

חייל מאוהב

אני חייל בן 23. התאהבתי בילדה בת 16. איך משכנעים את הוריה שהבדל הגיל לא חשוב.

הרמת־גני

קנה זר פרחים גדול, ולך אל הוריה שלה. אמור להם שאתה אוהב את הבת שלהם, ומוכן לחכות לה (אם אתה באמת מוכן), וכל מה שאתה רוצה עכשיו זה לצאת איתה לקולנוע למשל. אם אתה מתכוון לזה, הם ישתכנעו ויסכימו. ואם הם לא יסכימו, אז פשוט חכה שנה־שנתיים. גיל 16 זה גיל שעובר.

صورة عن الأصل

ברד ירד

איך יודעים שהקיץ מתקרב? מתחילים להגיע אלינו שמועות על מוצרי קיץ מובהקים חדשים, שיהיו – כך מקווים היצרנים והיבואנים – הלהיטים בהא הידיעה של הקיץ הקרוב.

אחד מהם הוא כלי פשוט יחסית להכנת "ברד". הברד, למי שלא יודע, הוא קרח מרוסק, בטעמים שונים. הילדים משתגעים אחריו. מרענן מאוד.

מדובר בכלי פלאסטיק דמוי כוס בירה גדולה. בתוכו מוכנסת כוס פנימית, בעלת דופן כפול. בין הדפנות יש נוזל המצוי גם בקרחומים.

את הכוס הפנימית מכניסים למקפיא לכמה שעות, מוציאים, ממלאים במיץ בטעם רצוי, מערבבים במשך כמה דקות והרי לכם "ברד", אומר היבואן. בארה"ב, משם יובא הפאטנט אלינו, זה הפך להיט אמיתי.

המחיר לצרכן 12 ש"ח, מהשבוע ברוב החנויות. עשינו ניסוי וגלינו להפתעתנו, שהמקרר הרגיל והטוב שלנו, בעל המקפיא הענק, אינו די טוב ל"מיסטר ברד", כפי שהוא מכונה כאן. גם כאשר הגברנו את הקור, עדיין לא הצלחנו להכין ברד.

מכשיר־תאום ל"מיסטר ברד" הוא גלידה־מיקס. דומה מאוד. במקום למלא את הכוס הפנימית במיץ עם טעם, ממלאים בקצפת־שמנת־חלב עם טעם. מכשיר הגלידה עולה 20 ש"ח.

נורית ארד

בין פגים והורים

בישראל ובעולם נולדים כל שנה מאות פגים. שהייתם באינקובטור, נעה בין 50 ל־100 יום. תלוי במישקל.

להורים ממליצים, לבקר כל יום בפגייה, לעקוב אחר התפתחות וגדילת הפעוט. להסתכל, לגעת, לפתח רגשות כלפיו. לא תמיד האימהות מתפנות או רוצות. ישנן החוששות כי התקשרות־יתר אל פג שמישקלו פחות מקילוגרם, ושעלול לסיים את חייו בפגייה, תגרום להן למכה קשה.

הפסיכולוגים בביה"ח סנט. גאלאן שבשוויץ, מצאו דרך לקירוב לבבות. הם ממליצים שכל מחלקת־פגים תצטייד במצלמת "פולארויד", ושאחת האחיות תצלם כל פג באופן קבוע בצבעים. את התצלומים שומרים להורי הפגים ובמיוחד לאימהות שאינן באות בקביעות.

הניסוי שנערך בשוויץ הוכיח, שהאמהות שמחות מאוד על התצלומים הצבעוניים שהן מקבלות בכל ביקור. דבר שמסייע להן ליצור קשר ריגשי חם וטוב יותר עם הפג, בין ביקור לביקור.

התצלומים נותנים להן תחושה שהן עוקבות אחר התפתחות התינוק גם כשהן לא לידו.

התגובות היו כל־כך חמות, שהנהלת בית־החולים החליטה להרחיב את עניין הצילומים. כיום מצלמים כל תינוק ברגע לידתו, ומעניקים את הצילום שי לאם. "זה משכיח מהר מאוד את כאבי־הלידה", אמרו בביה"ח השווייצרי.

על חשיבות יצירת מגע קבוע של הורי פגים עם היצורים הקטנטנים שנשארים באינקובטור, עמדה מאירה קסטן, אחות מוסמכת במחלקת הפגים בביה"ח "שיבא".

היא הכינה תוכנית הדרכה להורי פגים, בנושא של גירוי חושים. לדבריה, הסיפרות המדעית מתארת את הורי הפגים כאוכלוסיה בסיכון להפרעות־בהורות, בעקבות הפרידה הפיזית והרגשית מתינוקם. הפגים מצד שני, מתוארים כאוכלוסיה בסיכון גבוה להפרעות בהתפתחות והלמידה בעתיד.

ניסויים מוצלחים שנעשו על־ידי התערבויות בתחום הגירוי החושי והרגשי להידוק הקשר בין הפגים להוריהם, הוכיחו, שפגים יכולים להינות מתוכנית העשרה חושית, המותאמת לצרכיהם, בעודם באינקובטור.

במחלקת הפגים ב"שיבא", מופעלת תוכנית לגירוי חושי כדי ללמד את הורי הפגים לחשוב על גירויים כאלה. מומלץ, לגרום לגירוי חושי של הפג על־ידי ליטוף, גירוי שמיעתי על־ידי השמעת מוסיקה, ראייה על־ידי מובייליים שנבנו על־ידי ההורים והצגת תמונות לפגים.

מקווים ששיטות חדשניות אלו, יתרמו לקירוב לבבות בין הפגים להוריהם.

דבורה נמיר

מועדון קוראי ידיעות אחרונות
בן־יהודה 69 ת"א
טל' 03-243274
בשיתוף עם
אירופה טורס
EUROPA TOURS
מציעים את המבחר הגדול ביותר של
טיולים מודרכים לחו"ל
מסלולים לדוגמא
אירופה
אנגליה, סקוטלנד — 11 יום (סדרה G)
אנגליה, הולנד, צרפת — 10 יום (סדרה H)
אנגליה, הולנד, צרפת, שוויצריה — 14 יום (סדרה F)
איטליה, שוויצריה, צרפת — 18 יום — (סדרה K)
איטליה, שוויצריה, צרפת, הולנד, אנגליה — 21 יום (סדרה D)
טירול, אוסטריה — 12 יום (סדרה P)
ספרד, פורטוגל — 18 יום (סדרה SP)
איטליה, אוסטריה, הונגריה, גרמניה — 16 יום (סדרה A)
איטליה, יוגוסלביה, אוסטריה, הונגריה, גרמניה — 20 יום (סדרה S)
ארה"ב (כולל הונולולו, קנדה, מכסיקו)
ארה"ב, קנדה — 27 יום (סדרה USE)
ארה"ב, קנדה — 26 יום (סדרה USR)
ארה"ב (כולל הונולולו), קנדה — 28 יום (סדרה USH)
ארה"ב (כולל הונולולו), קנדה — 22 יום (סדרה USA)
ארה"ב, קנדה — 23 יום (סדרה USC)
המזרח הרחוק
תאילנד, פיליפינים, טיוואן, יפן, דרום־קוריאה, הונג־קונג — 20 יום (סדרה FES)
הודו, נפאל, תאילנד, פיליפינים, טיוואן, יפן, דרום־קוריאה, הונג־קונג — 26 יום (סדרה FE)
★ לקבלת חוברת עם פרטים מלאים והרשמה פנה לסוכן הנסיעות שלך.
★ התכנון, הארגון והביצוע ע"י "אירופה טורס", בן־יהודה 100 ת"א, טל' 240147/8

מועדון קוראי ידיעות אחרונות
טיולים בסגנון אחר עם מדריכי החברה הגאוגרפית.
פרטים והרשמה: החברה הגיאוגרפית לטיולים בע"מ רח' טבריה 8 (בוגרשוב 37) ת"א, טל' 284113
קניה
זכרונות מאפריקה טיול ל־9 או 16 יום. יציאה מידי שבוע.
הרפתקה באפריקה
טיול מסע באפריקה האחרת מפלי ויקטוריה נהר הזמבזי ושמורות הטבע של בוצואנה והדלתא של נהר האוקוונגו.
תאריך יציאה: 26.5.87
מוגבל ל־14 מטיילים.
איטליה
פניני התרבות האירופאית 20 יום.
תאריך יציאה 7.5
יוגוסלביה
הנופים היפים ביותר באירופה משולבים מערים קסומות. 19 יום.
תאריך יציאה. 24.6.
אביב בתורכיה
18 יום של נופים, פריחה, תרבות ואתרים בתקופה היפה ביותר של השנה
יציאה: 29.5.87
סקנדינביה
מארץ הפיורדים, ועד מעבר לחוג הארקטי
יציאות: 14.7, 5.7

עושר עושה עושר

גביר אחד היה קונה נעליים חדשות בשתי לירות, הולך איתן שנה, ומוכר בלירה לשמש העני של בית־הכנסת. אחרי עשר שנים נזכר השמש להתלונן: אדוני הגביר, איזה חוסר צדק, אתה, העשיר, קונה בלירה נעליים חדשות, ואני, העני, קונה בלירה נעליים ישנות.

רק עשירים יכולים לחסוך כסף. דוגמאות בחינם מכל שטחי החיים. רכב, העשיר קונה רכב חדש מהמיפעל, מתניע ונוסע. הגנביוס הממוצע, קונה משומש, זול יותר רק ברגע הקנייה. שאר כספו וזמנו הופכים תרומת קבע לבעלי המוסכים. אחרי שנים של עצבנות, הוא כל־כך שונא את הרכב עד שהוא מוכן למכור אותו בכל מחיר נמוך. שנים נהגתי על אחד כזה, המוסכניק שהיה מאוד מעמיק ויסודי, היה מפרק את המנוע על כל בעיה הכי קטנה. נסעתי על לגו, שבלע בנזין, העלה עשן, נתקע ונשרף בכל הזדמנות אפשרית. בחשבון של שמונה שנים, יכולתי לקנות אוטו חדש, כורסה, ומנוי להשתעל בפילהרמונית.

העשיר והממוצע צריכים להחנות את ריכבם ליד העבודה. העשיר משלם יום־יום שני שקל ועשרים, וההוצאה מוכרת, והאוטו שלו שמור ומוגן. לממוצע הלא מורשה חבל על הכסף, מחנה בכל מיני מגרשים נידחים. שוברים לו פנסים, שורטים לו את הצבע, במיקרה הטוב הוא חוטף רפורט.

גם ברפורטים יש הפלייה. העשיר מקבל רפורט – משלם. הממוצע נטול העורפים, דוחה את הגזירה בתקוה שהיא תעלם מעצמה, ליום הכפל־קנס עם הריבית.

הממוצע רוצה רדיו־טייפ באוטו, קונה בתשלומים ולפיכך במחיר מלא. רוצה לבטח, אומרים לו – חבר, לא מבטחים בלי אזעקה, אין לו כסף לאזעקה, אין ביטוח. העשיר הסימפטי, רוכש באותה החנות טייפ ואזעקה, משלם מזומן ומקבל הנחה. אחר־כך מרים טלפון. סוכן הביטוח שיש לו רספקט וסנטימנטים לכספו של לקוחו, מבטח בשימחה גם את מערכת האזעקה.

בית – מי שיש לו כסף למקרר חרש, חוסך על זריקה שבועית של ירקות ופירות מהמראה הרטוב. בעלי דירות הגג, שבאפשרותם לשתול גן על גג הבית, חוסכים קנייה בחנות הירקות. ירקן אחד בבן־יהודה הגיע לשיא של ארבע רמאויות לקנייה, היה מרמה במישקל, אחר כך במחיר, אחר־כך בחישוב של כמה יוצא המישקל המדוייק בכפולת המחיר, ולבסוף בחיבור המספרים.

אפי ארזי, מנכ"ל "סאייטקס", סיפר באחד הראיונות שבדירתו רפרפות תריסים מיוחדות שנסגרות ונפתחות לפי אור השמש. כך הדירה מוצלת בקיץ, חמימה בחורף, כך הוא חוסך גם אנרגיה של עצבים מחשבונות החשמל המנופחים.

העצמאים העשירים שוכרים את שירותיהם של טובי רואי־החשבון ועורכי־הדין. אלה תמורת שכרם הנדיב, מקדישים ללקוחותיהם את מיטב מרצם ושכלם, וחוסכים להם בכך אלפי שקלים תשלומי מס. העוסק הזעיר שאין באפשרותו לשלם למומחים, משלם כל הזמן למחשב של שילטונות המס.

אוברדראפט – רק אלה שידם אינה משגת לחיות כמו שצריך מכספם המצומצם, משלמים ריביות מיפלצתיות לבנקים, שמשלמים לעשירים ריבית על הפקדת כספם.

חסכוני להיות עשיר, כל עשיר חוסך, הופך לעוד יותר עשיר, ועוד יותר חוסך. יש דרגה של עושר שבה לא משלמים כלל, הופכים למוזמני כבוד לארועים הפלגות וכד'. איך עשירים מתעשרים? נגיד עשיר מוזמן למכירה פומבית למטרות צדקה, רוכש במאה אלף דולר אגרטל נדיר מהמאה השמונה עשרה שערכו עשרת אלפים. ברגע של חולשה ובספונטניות מתוכננת תורם את האגרטל שרכש לבית היתומים הקרוב. כל הרכישה פטורה ממס, התרומה גם היא מזכה אותו בהחזר. הנדיב הידוע יוצא ברווח כספי, ושמו נרדף לפילנטרופיה ואמנות עד סוף חייו.

השאלה היחידה שנותרה היא, שאלת מיליון הדולר, איך הופכים לעשירים? תשובות רחוף למערכת.

עמית רייכר

נסיכה על הכוונת

ויליאם הולדן: רומן סודי
גרי קופר: פרשיית אהבה
הנסיכה גרייס: בדידות, שתייה

הנסיך רנייה ממונקו נרדם. זה עתה שמע על ספר סנסציוני חדש, אשר יטיל הרבה רפש על דמותה הנקייה שנחשבה ללא רבב, של אשתו המנוחה, הנסיכה גרייס.

נציגים רישמיים של קונסוליית מונאקו בניו־יורק, רגזו מאוד, כאשר לא יכלו לקבל לידיהם את כתב־היד, או את ההגהות, קודם לפירסומו של הספר, כדי שיוכלו לקרוא את החומר העומד להתפרסם בו.

אחד מהמוציאים לאור של הספר אמר: "אפשר להבין את הנסיך שנפגע. הוא נעלב וכעס, בעיקר מעצם העובדה שלא ניתנה לו אפילו ההזדמנות להגיב על ההאשמות בספר, לפני שהוא עומד להיות מופץ בחנויות הספרים.

"האמת היא שהספר יגרום כאב וצער רב, לכל מי שהכיר את הנסיכה, ובמיוחד למישפחתה החיה בפילדלפיה ועדיין, חמש שנים לאחר מותה, מתאבלת על בתה האהובה".

הספר, "גרייס: סודות מחייה של נסיכה", מביא תמונה שונה לחלוטין ממה שהצטיירה בדימיונם של הכל, לגבי הכוכבת ההוליוודית היחידה־במינה. הוא גם יוצא בדיוק באותו זמן שבו לא פוסקת התיקשורת מלדווח על החיים הסוערים של בנותיה של גרייס, הנסיכות קרולין וסטפאני.

החיים הפרטיים של שתי האחיות, עושים כותרות־ענק בעיתונים ובאמצעי־התיקשורת. אבל גילויים על אימן האצילה, לשעבר השחקנית גרייס קלי, הם פצצה הרבה יותר גדולה.

היפהפיה הקרירה־קפואה, גרייס, נראתה תמיד מעל לכל שערורייה או סיפורי רכילות עסיסיים שהילכו סביב כל־כך הרבה כוכבים שעבדו וחיו בקירבתה.

מפיצי הספר אומרים כי הוא מגלה פרשיות אהבה שונות שניהלה, עם כוכבים כמו גרי קופר, ריי מילנד, וויליאם הולדן, דיוויד ניבן ואפילו בינג קרוסבי.

המחבר ג'יימס ספאדא, קיבל מהוצאת 'דאבלדיי' מיקדמה שמנה, בת שש ספרות, עבור כתיבת הספר. את כתב היד נעלו היטב ושמרו בסודיות גמורה. ספאדא טוען כי עבודתו והרצון לכתיבת ספר התחילו בעצם כמחווה לנסיכה. אבל החקירות והחיפושים אחרי חומר ועדויות, התגלו כזעזועים אמיתיים.

הוא מבטיח שמעבר לענייני סקס, הוא גם יגלה פרטים על עסקות פיננסיות סודיות, בדיקות רפואיות גינקולוגיות, שנדרשו מקלי, לפני שהיא נישאה לנסיך רנייה כדי לוודא שהיא יכולה ללדת יורש. אלה הכניסו אותה למתח אדיר, מחשש שתתגלה העובדה שהיא אינה בתולה, כפי שרנייה האמין.

לפי הספר, גרייס איבדה את בתוליה בהיותה בת 18. היא ביקרה ביום גשום אצל חברה. זו לא היתה בבית והיא שוחחה עם בעלה. לפני שידעה מה קורה אתה מצאה עצמה אתו במיטה.

בספר, גילויים על בדידותה הרבה של גרייס, על כך שהיתה זקוקה למישהו שתמיד יחזיק אותה בזרועותיו, ועל התמכרותה לשתייה לפני מותה בתאונת מכונית, ב־1982.

דובר מהקונסוליה של מונקו בניו־יורק התלונן: "דבלדיי לא מוכנה להראות לנו את כתב היד. אנו חרדים ומודאגים. הנסיכה היתה נציגה מכובדת של המדינה שלנו. הביאה לנו כבוד ועליה היתה גאוות כל אזרח במדינה".

ידיד מישפחה, שמכיר את גרייס ומישפחתה מהימים שגרו בפילדלפיה אומר, שגרייס היתה נחרדת לו היתה בחיים, ושומעת את כל הסיפורים הנפוצים בעולם אודות שתי בנותיה. אחד מהשבועונים הגדולים ביותר בארה"ב, יצא עם תמונת־שער של בתה הבכורה ותיאר אותה, בכותרות ובהסבר לתמונת־השער, הנסיכה קרולין בהריון, מרמה את בעלה.

המלה האחרונה בנושא, עדיין לא נאמרה.

שלא יישארו בתולות

תופעה מרהימה מתרחשת בחודשים האחרונים באיחוד הנסיכויות של המיפרץ הפרסי. יותר יותר גברים עוזבו את נשותיהם והתחתנו עם צעירות שחומות וחמורות, הבאות כהמוניהן מסרי־לנקה, היא ציילון, לנסיכויות המיפרץ, לכאורה לעבודה במשקי־בית אך לרוב כדי לתפוס בעל עשיר, אפילו מבוגר, העיקר שהוא יכול לפרנסן בכבוד ולהציע להן את מנעמי החיים.

רוב הצעירות המגיעות מסרי־לנקה, מוסלמיות ממישפחות עניות, אך שייכות לתרבות אחרת, ולחבל ארץ קסום ואקזוטי – בעיניהם של ערביי המיפרץ. יופיין של חלק מהבנות שבה את ליבם של גברים רבים בנסיכויות, אך אלו היתנו תנאים.

כאשר גילו הגברים כי הדרך לליבן של הצעירות השחומות והנאות עוברת דרך טבעת הנישואין, לא היססו להתחתן איתן אף מבלי להתגרש מהאישה החוקית, שכן הדת המוסלמית מתירה ביגמיה. במרבית המיקרים האישה הראשונה ניטשת, אם להלכה ואם למעשה, וזעקתן של הנשים המקומיות הנטושות הגיעה לאוזני חברי הממשלה הפדרלית של איחוד הנסיכויות.

ממשלת האיחוד החליטה לנקוט צעד יוצא־דופן, שלפיו יוטלו הגבלות חמורות לא רק על בואן של עוזרות הבית מסרי־לנקה, כי אם גם לזכויות הנישואין של הגברים, כדי להגן על הנשים המקומיות.

הצעת־חוק חדשה שהוכנה קובעת, כי גבר שעבר את שנתו החמישים לא יוכל להתחתן עם אישה בעלת אזרחות זרה. אשר לגברים צעירים יותר, הם יוכלו להינשא לזרות רק אם פער הגילים בינם לבין המועמדות לנישואין לא יעלה על 15 שנה. עפ"י ההצעה, גם גברים צעירים מתחת לגיל 25 לא יוכלו להינשא לנשים זרות. כל הצעדים הללו יינקטו, כאמור, כדי למנוע מצב שבו תישארנה הנערות המקומיות בבתוליהן, ללא סיכויי נישואין.

יעקב למדן

הרביעייה הפותחת

הפריות־מבחנה מספקות, בחמש השנים האחרונות, סיפורים מופלאים למכביר. אבל סיפור ההריון והלידה של לינדה קמפבל, מאנגליה, הוא מהמדהימים מכולם.

לפני חמש שנים, עברה עיקור־רפואי והחצוצרות שלה נקשרו, לאחר לידת בנה. "לעולם לא תוכלי ללדת וכל הריון יסכן את חייך, משום שדפנות הרחם שלך דקות וקיים חשש לקרע, דימום והפלה", אמרו לה הרופאים. נו, אפשר להסתפק בילד אחד, חשבה.

לאחר מכן התגרשה לינדה, ושמחה שאין לה בעיות. אלא שגורל תיעתע בה.

שנתיים לאחר גירושיה מבעלה הראשון, נישאה שנית לגרהאם, פרקליט צעיר ומצליח. היא סיפרה לבעלה שעברה עיקור, ומה אמרו לה הרופאים. הזוג התלבט, ולבסוף החליט, לא לקבל איסור כזה כסוף־פסוק, ולחפש דעה אחרת.

רופאי ביה"ח סט. מרי בלונדון, הסכימו לקבל אותה לטיפול הפריית־מבחנה המתאימה למצבה (חצוצרות קשורות שאינן ניתנות להתרה ופתיחה), מתוך התחשבות בנישואיה השניים, ורצון הזוג בילד.

שני נסיונות ראשונים להשיג הריון בהפריית מבחנה, נכשלו. באנגליה קיים חוק, שאין מתירים לאשה אחת לעבור יותר מ־3 הפריות מבחנה, חינם, על חשבון הביטוח הרפואי. עוד נסיון, ובהפרייה השלישית והאחרונה, נדהמו הרופאים, שהחזירו לרחם ארבע ביציות מופרות, לראות ארבעה עוברים מתפתחים.

"בגלל מצבי העדין והחשש מהפלה או מלידה מוקדמת, נאלצתי לשכב בביה"ח חצי שנה", סיפרה האם המאושרת. ואכן, בתום שמונה חודשי הריון, נולדה רביעיית תינוקות המבחנה, שני בנים ו־2 בנות. "הניתוח הקיסרי היה כל־כך מהיר, שתוך חמש דקות כל הארבעה היו בחוץ", סיפרה לעתונאים.

ליולדת היה מזל כפול. עוד באותו שבוע, בגלל מיגבלות תקציביות, החליט מישרד הבריאות הבריטי לא לאפשר טיפולי הפריות־מבחנה לנשים שכבר יש להן ילד אחד, ועתה מתקשות להרות בגלל עקרות־מישנית. אמהות לילד אחד שזקוקות להפריית־מבחנה, חייבות מעתה לשלם עבור הטיפול מכיסן.

זו הפעם הראשונה שמתרחשת לידה של רביעיית תינוקות מבחנה אצל אשה שהמכה להיות עקרה, לפי בחירתה, ונשארה עקרה, גם אחרי הלידה.

דבורה נמיר

صورة عن الأصل